

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VÝVOJ POŽÁRNÍ OCHRANY A SOUČINNOST SLOŽEK
INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU V ČR**

Autor práce: Jiří Fara
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinované studium
Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.
Katedra: Katedra právní oborů a bezpečnostních studií
Rok: 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb., v platném znění.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce mjr. Mgr. Štěpánu Kavanovi Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

FARA, J. *Vývoj požární ochrany a součinnosti složek IZS v ČR : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 77 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Klíčová slova: hasičský záchranný sbor, integrovaný záchranný systém, krizové řízení, mimořádná událost, požární ochrana

V bakalářské práci se zabývám vývojem organizace požární ochrany, postupem její profesionalizace a plošným pokrytím území jednotkami požární ochrany. Nastíněny jsou zde i rozdíly mezi profesionálními jednotkami Hasičského záchranného sboru a jednotkami Sborů dobrovolných hasičů obcí, dále vývoj a činnosti integrovaného záchranného systému jako celku. Zkoumám důležitost jeho vzniku pro řešení mimořádných událostí, ať už pro postižené mimořádnou událostí nebo přínosem pro samotnou práci jednotlivých složek, a významný podíl jednotek požární ochrany na zajišťování úkolů při likvidaci následků mimořádných událostí a krizových situací. Hodnotím integrovaný záchranný systém v jeho legislativním kontextu, zdůrazňuji přednosti i nedostatky a analyzuji skutečný stav v této oblasti.

ABSTRACT

FARA, J. *The Development of Fire Prevention and Cooperation of Integrated Emergency Service Units in the Czech Republic : Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 77 p. Supervisor : Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Key words: fire brigade, integrated rescue system, crisis management, emergency, fire protection

The thesis deals with the development of fire protection management, the professionalization process and the surface coverage of the fire units. The differences between professional troops and voluntary fire rescue units of small communities are outlined. The work takes down the evolution and operation of the integrated rescue system as a whole. Continuing with the importance of its foundation for solutions of emergencies, whether for disabled with emergency or beneficial for the work of individual components and a significant proportion of the fire protection of tasks dealing with the consequences of emergencies and crisis situations. Finally, I evaluate the integrated rescue system in its legislative context, I emphasize the strengths and weaknesses and analyze the actual situation in this area.

OBSAH

ÚVOD	9
Vývoj požární ochrany	9
Organizace požární ochrany po roce 1945	12
Vznik a rozvoj školství v požární ochraně	15
Učiliště a střední škola požární ochrany ve Frýdku-Místku.....	15
Vysokoškolské vzdělání	16
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	18
2 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM	19
2.1 Vývoj a základní prvky fungování integrovaného záchranného systému	19
2.2 Poslání a cíle integrovaného záchranného systému	20
2.3 Složky integrovaného záchranného systému, úkoly a postavení	22
2.4 Úkoly a postavení základních složek integrovaného záchranného systému.....	23
2.4.1 Hasičský záchranný sbor České republiky.....	23
2.4.2 Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje	24
2.4.3 Policie ČR	32
2.4.4 Zdravotnická záchranná služba	32
2.5 Úkoly a postavení ostatních složek integrovaného záchranného systému.....	34
2.5.1 Armáda České republiky.....	34
2.5.2 Český červený kříž.....	35
2.5.3 Svaz záchranných brigád kynologů ČR.....	36
2.5.4 Vodní záchranná služba	36
2.5.5 Veterinární správa	36
3 LEGISLATIVA	38
3.1 Zákon č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému.....	38
3.2 Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb. O některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému	39
3.3 Zákon č. 238/2000 Sb. O Hasičském záchranném sboru České republiky	40
3.4 Zákon č. 273/2008 Sb. O Policii České republiky.....	40
3.5 Vyhláška ministerstva zdravotnictví České republiky č. 434/1992 Sb. O zdravotnické záchranné službě.....	40

3.6	Zákon č. 133/1985 Sb. O požární ochraně.....	41
3.7	Vyhláška Ministerstva vnitra č. 246/2001 Sb. O stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru	41
3.8	Vyhláška Ministerstva vnitra č. 247/2001 Sb. O organizaci a činnosti jednotek požární ochrany	42
3.9	Ostatní normy.....	42
3.9.1	Nařízení vlády, kraje, vyhlášky obcí.....	42
4	DOKUMENTACE V RÁMCI INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU	44
4.1	Dokumentace IZS	44
4.1.1	Havarijní plány.....	44
4.1.2	Dohody o poskytnutí pomoci.....	45
4.1.3	Dokumentace o společném zásahu.....	46
4.1.4	Typové činnosti složek.....	47
4.1.5	Poplachové plány	48
5	SYSTÉM VAROVÁNÍ A VYROZUMĚNÍ.....	49
5.1	Varování.....	49
5.2	Vyrozumění.....	50
6	OPERAČNÍ A INFORMAČNÍ STŘEDISKO	51
6.1	Úkoly operačního a informačního střediska IZS	51
6.2	Operační a informační střediska IZS jsou povinna a oprávněna	52
6.3	Předávané informace mezi krizovými štáby krajů a obcí a na OPIS IZS	53
7	TÍSŇOVÉ VOLÁNÍ.....	55
7.1.1	Jednotné evropské číslo tísňového volání.....	55
7.1.2	Spolupráce složek IZS při tísňovém volání	56
8	SOUČINNOST PŘI PROVÁDĚNÍ ZÁCHRANNÝCH A LIKVIDAČNÍCH PRACÍ.....	57
8.1	Taktické řízení	57
8.1.1	Stupně poplachů	58
8.1.2	Velitel zásahu je v místě provádění ZaLP oprávněn.....	59

8.1.3	Postavení a úkoly vedoucích složek IZS při společném zásahu	59
8.1.4	Štáb velitele zásahu	59
8.1.5	Součinnost složek při zásahu	60
8.2	Operační řízení	61
8.3	Strategické řízení	61
9	SHRnutí ZKUŠENOSTÍ, PŘEDNOSTI A NEDOSTATKY SYSTÉMU	62
	ZÁVĚR.....	66
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	67
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	70
	SEZNAM OBRÁZKŮ	71
	SEZNAM TABULEK.....	72

ÚVOD

Vývoj požární ochrany

Historie hasičů se logicky datuje dob, kdy začalo docházet k prvním požárům. První písemné zmínky o hasičích pocházejí ze starého Řecka z 5. století př. n. l. V Římské říši fungovala hasičská družstva Vigilů složených zejména z otroků, což byli vlastně první profesionálové, kteří nepřetržitě drželi hlídky a byli schopni kdykoliv zasáhnout. Možnosti těchto hasičů pochopitelně závisely na technologických úrovních společností, ve kterých působili. Ve starověkých městech byli strážníci pověřeni sledováním okolí z výškových bodů (nejčastěji kostelních věží) a okamžitě oznamovali případný vznik požáru. Všichni občané měli povinnost pomáhat při hašení, které řídil představitel města. Zástupci města pak posléze určovali jednotlivé řemeslníky dle jejich profesí k provádění konkrétních hasebních a záchranných prací.

V období středověku již začali panovníci vydávat pokyny, jak zabraňovat požárům a jak je hasit. Tehdejší zákony například nařizovaly vybavit každé obydlí určitým počtem věder. Nejstarší *Pořádek o zachování ohně* se dochoval ze 14. století. Marie Terezie vydala v roce 1751 *Řád k hašení ohně pro města zemská, městečka a dědiny markrabství moravského*. Pro pražská města, venkov a pro Slezské vévodství začal tento řád platit o rok později. Za vlády Josefa II. vyšly další požární řády, kde se zmiňovaly i povinnosti obyvatel. Ale ani sebelepší předpisy katastrofám nemohly zabránit. Plameny jako důsledek válek, činnosti žhářů, nešťastných náhod či blesků zapříčinily ohromné materiální škody i ztráty na životech. Londýnská ohnivá smršť (1666) vzala střechu nad hlavou cca 100 000 obyvatelům města. Moskva (1812) lehla popelem během dobývání Napoleonovými vojsky, v Chicagu (1971) strávily plameny 18 000 domů a usmrtily 76 000 lidí.

V uvedených případech samozřejmě tehdejší hasičské sbory neměly šanci požáry takového rozsahu efektivně zvládnout, nicméně již už od roku 1810 existoval právě díky Napoleonu Bonapartovi jejich profesionální sbor. Hasičská dobrovolnická uskupení však vznikala již dříve, konkrétně kupříkladu ve Filadelfii již v roce 1736. V organizovaných bojích proti ohni se používal mechanismus lidského řetěz s vědry, žebříky, sekery, trhací háky, lopaty, palice na otloukání střech a ruční stříkačky. Taktika zákroků v městské zástavbě byla jednoduchá: bourala se okolní stavení, aby se oheň

nemohl dále šířit. Velká pozornost se taktéž věnovala včasnému ohlášení ohně - proto byly sestavovány hlídky, později požáry hlídal také ponocný.

V Praze byla roku 1821 z řad řemeslníků zřízena první řádná hasičská záloha a byl připraven i plán výcviku. „Dobrovolně povinné“ hlídky sloužily nepřetržitě. V srpnu 1853 nastoupilo službu prvních 11 profesionálních hasičů-metařů do stálé hasičské stanice v Letenské ulici na Malé Straně. Tady lze tedy spatřovat počátky zakládání organizovaných hasičských sborů u nás¹. Odpovídaly poměrům v tehdejší habsburské monarchii. Po prvním profesionálním sboru následovaly sbory dobrovolných hasičů v Zákupích (1854) a v České Kamenici (1856), tyto sbory byly sestaveny z občanů německé národnosti. První český sbor byl založen až v roce 1864 ve Velvarech. V roce 1869 byla akceschopnost sboru prověřena hned pěti požáry.¹

Český jazyk se užívá pro hasičské povely od roku 1872 a k tomuto datu bylo vytvořeno i odborné názvosloví, jeho tvůrcem byl Dr. Miroslav Tyrš. Další rozvoj příznivě ovlivnil *Zemský zákon o právu shromažďovacím č. 135/1867* a tři zákony nazvané *Řád policie požárové, zvláště pro Čechy, Moravu a Slezsko*. Tyto normy daly sborům pevný základ a byly hnací silou pro vznik dalších sdružení. V roce 1890 měla česká sekce 61 žup, 1176 sborů a 61 431 členů, německá sekce pak 77 žup, 1183 sborů a 72 758 členů. Například k založení Sboru dobrovolných hasičů v Milevsku došlo v roce 1870.²

Založení hasičského sboru samozřejmě nebylo zrovna levnou záležitostí a obce s nevelkým majetkem s tím měly potíže. Čeští dobrovolní hasiči prosazovali myšlenku slovanské vzájemnosti, v jejímž duchu proběhla Zemská jubilejní výstava v Praze v roce 1891. Slovo hasič se v té době stalo synonymem slova vlastenec. Po přerušení činnosti v období 1. světové války byl v roce 1919 ustanoven Svaz dobrovolného hasičstva československého, jenž se skládal z 298 žup, 9536 sborů a celkem 265 000 členů. Profesionální hasiči působili v období První republiky jen v největších městech, v menších obcích se obvykle využívaly služby nadšených dobrovolníků.

Nepříznivé období pro činnost spolků obecně znamenala 2. světová válka. Teprve v době německého protektorátu nad Čechami a Moravou došlo ve zrušení výše zmíněných zákonů *Řádu policie požárové* a hasiči byli převedeni pod jurisdikci

¹ JANATA, J., HLADÍK, V., KOZÁK, J. *Požáry v českých zemích*. Praha : Professional Publishing. s. 20. ISBN 978-80-86946-96-2.

² *140 let Sboru dobrovolných hasičů v Milevsku*. České Budějovice : Sbor dobrovolných hasičů Milevsko, Milevské muzeum, 2010. s. 36. ISBN 978-80-254-7865-3.

ministerstva vnitra. Řada z nich se aktivně účastnila odboje, více než 2 000 jich bylo uvězněno, zhruba polovina z nich pak v koncentračních táborech zahynula. Během květnového povstání v roce 1945 zemřelo na pražských barikádách 189 hasičů.

Po válce počet dobrovolných hasičů překročil 400 000. Na celostátní konferenci v roce 1952 byl poprvé zdůrazněn význam prevence a výchovy občanů v oblasti boje proti požárům. V roce 1953 došlo k vytvoření institutu Státního požárního dozoru. Postupně se také zakládaly profesionální požární útvary ve městech a v průmyslových závodech se zvýšenými požárními riziky. Velký význam měl *Zákon o požární ochraně č. 18/1958 Sb.* Ten byl nahrazen v roce 1985 zákonem č. 135/1985 Sb., který společně s jeho novelizací zákonem č. 237/2000 Sb. platí dodnes.

Technické vybavení hasičů hraje velmi důležitou roli. První požárníci měli k dispozici jen džbery s vodou, háky a bourací sekery, zatímco dnešní hasiči používají rychlá moderní vozidla s hasebními látkami různého druhu, dýchací přístroje, ohnivzdorné oděvy, výsuvné žebříky a další špičkové moderní technologie. Dále lze využívat i vrtulníky a vaky s hasební vodou nebo dálkově ovládané roboty.

První hasičské stříkačky existovaly již v 18. století. Každý kus tehdejších výrobků byl originál. Převážná část zařízení v té době byla vyrobena ze dřeva, pouze nádrž se z důvodů dobrého utěsnění vykládala měděným plechem. Vodu pístové čerpadlo bralo z nádrže nad sebou, do které se dolívala vědry – tehdy ještě chybělo sací potrubí. Píst se skládal z kroužků vyřezaných z kůže a plstěných vložek a vyznačoval se značným odporem vůči válci. Toto zařízení bylo schopné dodávat poměrně velké množství vody, ovšem při velmi nízkém tlaku. Efektivita tohoto způsobu dodávání vody byla nízká, překonávala pouze ruční podávání vody v koších nebo vědrech k místu požáru ve formě lidského řetězu.

V Českých zemích se začaly vyrábět stříkačky až ve druhé polovině 19. století. Po přenosných a dvojkolových stříkačkách se objevily čtyřkolové vozové stříkačky pro manuální i koňský provoz. Vývoj se už tehdy zaměřoval na daleko přesnější strojní zpracování. Ruční stříkačky však nedosahovaly potřebných parametrů, zlepšení výsledků přinesly až motorové pohony. Vynález parního stroje nabídl progresivnější řešení. Aby stříkačka bylo možné včas použít při požáru, musel být stroj permanentně udržován v horkém stavu. Mezi hasiči nebyly zpočátku parní stroje příliš oblíbeny. Jejich zavedení pro ně znamenalo zkrácení finanční odměny o tzv. „pumpovné“

a o chuťový požitek, tj. zrušení přídělů piva po dobře odvedené práci za účelem doplnění tekutin.

Závěr 19. století přinesl další pokrok. Již v roce 1890 byl k dispozici první motor na petrolej. Od počátku dvacátého století jsou používány benzinové motory. Stříkačku bylo díky nim možné přivést do chodu do dvou minut. Ve 20. letech se pak zavádějí odstředivá čerpadla. Palčivým problémem dobrovolných hasičů, který ostatně přetrvává až do současnosti, byl nedostatek peněz na koupi technických novinek. V řadě případů se tak musela uplatnit vynalézavost a kreativita šikovných jednotlivců.

Organizace požární ochrany po roce 1945

Legislativními úpravami procházely v poválečné době postupně všechny oblasti působení požární ochrany. Jako první vyšla dne 13. května 1945 vyhláška ministerstva vnitra (MV) *O zajišťování požární bezpečnosti v průmyslových a živnostenských podnicích a historicky cenných objektech*. Následovala vyhláška MV ze dne 11. března 1946, která stanovovala povinnosti sousedské výpomoci při požárech a výnos z 1. července 1946 *O ochraně žní a proti sabotážím*. Povinné zřizování závodních hasičských sborů ve větších podnicích stanovilo vládní nařízení z 18. prosince 1946. *Zákon č. 40/1948 Sb. O trestní ochraně proti požárům*, řešil otázky ochrany majetku před požáry. V květnu 1950 vstoupil v platnost *Zákon č. 62/1950 Sb. O ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami*, který nahradil do té doby platné protektorátní *Nařízení č. 30/1942 o věcech požární ochrany*. Podle tohoto zákona byla péče o požární ochranu přenesena na národní výbory. Dosavadní sbory dobrovolných hasičů se v roce 1950 rozdělily na dvě složky. Požární sbor se stal výkonným orgánem Národního výboru ve věcech požární ochrany. Vedle požárních sborů vznikly místní jednoty Svazu československého hasičstva. Jejich hlavním úkolem bylo rozšiřování zásad protipožární prevence mezi občany. Členové požárního sboru se mohli jako členové jednoty zúčastňovat jejího života, velitel požárního sboru jmenovaný Národním výborem neměl však ve vztahu k jednotě žádnou pravomoc. V roce 1950 byl výkon samaritánské činnosti převeden výhradně pod zdravotnická zařízení a organizaci Československého červeného kříže.

Od 1. ledna 1954 nabyla účinnosti nová právní úprava v požární ochraně podle *Zákona č. 35/1953 Sb., o státním požárním dozoru a požární ochraně* a podle prováděcího *Vládního nařízení č. 95/1953 Sb., o organizaci požárního dozoru a požární*

ochrany. Odpovědnost za rozvoj požární ochrany nesly národní výbory, současně s ministerstvem vnitra a orgány státního požárního dozoru. Zákon stanovil také úkoly Československého svazu požární ochrany. Všeobecné řízení požární ochrany příslušelo ministerstvu vnitra, které řídilo požární ochranu a vykonávalo nad ní dozor prostřednictvím ústřední správy státního požárního dozoru a jejích nižších orgánů (krajských, okresních a městských správ státního požárního dozoru). Orgány státního požárního dozoru vydávaly směrnice, pokyny, kontrolovaly protipožární opatření, dbaly o organizaci a akceschopnost jednotek požární ochrany. Dále kontrolovaly z hlediska požární bezpečnosti projekty nových sídlišť, závodů, budov a jejich výstavbu. Prováděly preventivní prohlídky závodů a budov a požadovaly odstraňování závad, ukládaly pokuty a mohly i zastavit provoz, kde hrozilo bezprostřední nebezpečí vzniku požárů. Preventivní činnost státního požárního dozoru byla oddělena od společných hasičských orgánů a stala se součástí odborů vnitřních věcí národních výborů. Projevila se opět dvojitá podřízenost, tj. Národnímu výboru a ministerstvu vnitra. Československý svaz požární ochrany podle tohoto zákona prováděl agitační a propagační činnost v masové přípravě občanů v boji proti požárům. Spolupracoval s národními výbory a vedením závodů při zřizování dobrovolných požárních sborů, jejich odborné přípravě a organizoval požární hlídky.

Významným opatřením z hlediska organizace požární obrany bylo *Usnesení vlády ČSSR č. 93/1966 o novém uspořádání požární ochrany*. Na základě uvedeného usnesení byla v rámci ministerstva vnitra zřízena vojensky organizovaná složka řízená ministerstvem vnitra s územní podřízeností k národním výborům. Ustanovením samostatných odborů, byli příslušníci inspekcí požární ochrany vyčleněni z odborů pro vnitřní věci národních výborů. Veřejné požární útvary byly podřízeny inspekcím požární ochrany. Dlouhodobá potřeba nového koncepčního řešení požární ochrany, která byla téměř 28 let organizována podle *Zákona č. 18/1958 Sb.*, vyústila do přijetí nové právní úpravy. *Zákon ČNR č. 133/1985 Sb., O požární ochraně*, nabyl účinnosti dnem 1. července 1986 a zřizoval Sbor požární ochrany, v jehož rámci působily jednotlivé správy a útvary. Správy Sboru požární ochrany byly zvláštními orgány národních výborů na úseku požární ochrany, řídily útvary Sboru požární ochrany, prováděly výkon státního požárního dozoru, zjišťování příčin vzniku požárů a zajišťovaly po materiální stránce chod útvarů Sboru požární ochrany jako výkonných složek v represivní činnosti.

Novelizace zákona *O požární ochraně č. 203/1994 Sb.*, zřídila Hasičské záchranné sbory (HZS), jejichž posláním již zdaleka nebylo jen hašení požárů a činnost při živelných pohromách a nehodách. Dříve narozené příslušníky HZS postupně nahrazují noví adepti na hasičskou profesi, kteří musí projít velmi náročným výběrovým řízením prověřujícím jejich stav jak po stránce fyzické a psychické, tak i po stránce odborné. Jen takoví mohou uspět v náročném povolání hasič - záchranář. Tento název není nadnesený, protože 1. leden 2001 se stává dalším historickým mezníkem nejen v dějinách České republiky, ale i požární ochrany. V novém státoprávním uspořádání dochází ke vzniku vyšších územně správních celků - krajů. V souvislosti se vznikem krajů vznikly k témuž datu i nové právnické subjekty Hasičské záchranné sbory krajů s jednotlivými územními odbory (dosavadními okresy) podle nového krajského uspořádání. Dnem 1. ledna 2001 vstoupila v platnost novela *Zákona č. 133/85 Sb. O požární ochraně vydaná pod č. 237/2000 Sb.*, která podstatně mění a upravuje systém organizování požární ochrany a záchranného systému v ČR. Pro ucelený záchranný systém v ČR byly dne 28. června 2000 poslaneckou sněmovnou ČR schváleny velmi důležité zákony pro tuto oblast, které jsou vzájemně provázány: *Zákon č. 237/2000 Sb.*, kterým se mění *Zákon č. 133/85 Sb. O požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů*, *Zákon č. 238/2000 Sb. O Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů*, *Zákon č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů*, *Zákon č. 240/2000 Sb. O krizovém řízení a o změně některých zákonů (Krizový zákon)* a *Zákon č. 241/2000 Sb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy*.

Hasičské záchranné sbory se staly součástí Integrovaného záchranného systému, který kromě profesionálních hasičů sdružuje i další právnické subjekty v ČR, které odpovídají za určitou oblast činnosti. Patří sem například orgány Policie ČR, orgány zdravotní služby, orgány energetiky, vodohospodářství, rozvodu plynu, patří sem i složky Armády ČR, popřípadě i právnické subjekty zajišťující výživu obyvatelstva, dopravu, spojení atd. Integrovaný záchranný systém je zřízen zejména pro ochranu obyvatelstva ČR před různými nepředpokládanými událostmi, které by mohly v souvislosti se životem v naší republice nastat jako například živelné pohromy (povodně, větrné kalamity), úniky nebezpečných látek, průmyslové havárie, hromadné dopravní havárie či nehody a podobně. Novelizovány byly prováděcí předpisy s požadavky na fyzickou způsobilost příslušníků Hasičských záchranných sborů České republiky, druhy služeb zvláště obtížných a zdraví škodlivých, postup při udělování

ozdravných pobytů i nařízení vlády o stanovení pravidel o zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky osobami na ochranu obyvatelstva. Změna organizačního řádu Hasičského záchranného sboru kraje, která je odvozena z organizačního uspořádání Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky určila některé úpravy organizačního řešení struktury Hasičského záchranného sboru České republiky. Oddělení krizového a havarijního plánování společně s oddělením ochrany a přípravy obyvatelstva nově vytvořily odbor ochrany obyvatelstva a krizového a havarijního plánování a společně s odborem prevence vznikl úsek prevence a plánování. V odboru prevence nově vzniklo oddělení zjišťování příčin vzniku požárů.

Vznik a rozvoj školství v požární ochraně

Učiliště a střední škola požární ochrany ve Frýdku-Místku

V prvních letech své existence se škola poskytovala i výuku vedoucí k získání středoškolského vzdělání. Nedostatek odborně vzdělaného personálu nebylo možné nahradit pouze pomaturitním studiem. Bylo nutné, aby si vzdělání doplnili lidé, kteří měli pouze výuční list. Proto bylo v roce 1977 otevřeno dvouleté středoškolské denní studium s maturitou. Bylo určeno pro profesionály z praxe. Opět bylo nutné připravit učební osnovy, učební plány a vytvořit studijní materiály a skripta. Potřeba a zájem dosahovaly takové míry, že se již v roce 1979 otevřela tříletá dálková forma tohoto studia, kterému však předcházela roční přípravný kurz. Po několikaletých zkušenostech došlo v roce 1983 ke zrušení přípravného kurzu a prodloužení této dálkové formy studia na čtyři roky. Rovněž ani zde nebylo možné uspokojit velký počet zájemců. K 30. dubnu 1985 byla nařízením ministerstva vnitra zřízená Střední škola požární ochrany se sídlem ve Frýdku-Místku. S růstem výše popsaných aktivit již nebylo možné vše vměstnat do stávajících prostor. Zde je nutné zmínit, že od vzniku školy až do této doby zde měla sídlo i Okresní inspekce požární ochrany a Okresní veřejný požární útvar ve Frýdku-Místku. Právě v té době však armáda dala k dispozici prostor kasáren na Pavlíkově ulici v Místku. Převzetí tohoto objektu vyřešilo umístění obou zmíněných institucí a zároveň vznikajícího Odborného učiliště požární ochrany ve Frýdku-Místku.

Jemu byla předána organizace a provádění základních kurzů. V prvopočátku bylo toto učiliště jen odloučeným pracovištěm školy, ale dále se samostatně rozvíjelo až do dnešní podoby moderního, dobře vybaveného vzdělávacího zařízení, které kvalitně provádí širokou škálu kurzů odborné způsobilosti i kurzů specializačních.³ Dále byla uvedena na konci sedmdesátých let do provozu další učiliště požární ochrany v Brně, Chomutově a Borovanech u Českých Budějovic, která dodnes připravují nové adepty zásahových jednotek v základních i dalších specializačních kurzech.

Vysokoškolské vzdělání

Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava dovršila v roce 2010 šedesát pět let svého působení. Ostravské období Vysoké školy báňské nesporně představuje novou vývojovou etapu. Zásadní změnou dané etapy byl proces transformace vysoké školy z jejího původního montánního zaměření na vysokou školu polytechnického charakteru. Tento proces vyústil v polovině devadesátých let, kdy struktura školy v Ostravě počtem fakult, zaměřením oborů bakalářského, magisterského a doktorandského studia a složením pedagogického sboru splňovala náročná mezinárodní kritéria nutná pro udělení názvu technická univerzita. Stoletý historický název Vysoká škola báňská byl doplněn v roce 1994 názvem odrážejícím současnost na Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava.

V roce 2002 vznikla nejmladší fakulta v dosavadní historii vysoké školy Fakulta bezpečnostního inženýrství. Od roku 1968 zajišťovala Vysoká škola báňská přípravu vysokoškolsky vzdělaných odborníků v oblasti požární ochrany a bezpečnosti průmyslu na Hornicko-geologické fakultě. Se zvyšováním technologické a technické úrovně průmyslu se do popředí dostávaly otázky analýzy a prevence technologických rizik, rizik bezpečnosti práce, problematika projektování požárně bezpečnostních zařízení a dalších oblastí spojených zejména s průmyslovými haváriemi a přírodními katastrofami. Jedná se o jedinou fakultu tohoto zaměření v rámci republiky.

Vědecko-výzkumné zaměření Fakulty bezpečnostního inženýrství pokrývá širokou oblast daného oboru. Přínos k rozvoji poznání je doložen řadou úspěšných národních projektů, týkajících se systému zajištění komplexní bezpečnosti

³ *Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku* [online]. 23.2.2009 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.sosopfm.cz/view.php?navezclanku=informace-o-skole&cislocclanku=2009020001>>.

v průmyslové a občanské sféře, která je vyžadována v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Řada projektů se týkala posouzení požárního nebezpečí a požárně technických charakteristik. Z oblasti mezinárodního výzkumu se jednalo o projekty zaměřené na analýzu rizik, vazby mezi bezpečností a životním prostředím, bezpečnost v podnicích a komunikací s veřejností v rámci prevence závažných havárií, jejich výsledky byly kladně oceněny na mezinárodní úrovni. Fakulta bezpečnostního inženýrství navázala spolupráci s významnými pracovišti v Evropě, která se zabývají otázkami řešení bezpečnosti INERIS Francie, JRC-MAHB Itálie, TNO Nizozemí, NATO Brusel; prohlubování této spolupráce je nezbytné pro zabezpečení jednotného evropského přístupu k řešení otázek bezpečnosti. Výsledky práce úspěšných absolventů tak nemalou měrou rozšiřují renomé jejich alma mater.⁴

⁴ *Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava* [online]. 2010 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.vsb.cz/cs/okruhy/prezentace-univerzity/historie/historie-usb-tu-ostrava/>>.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Bakalářská práce se zabývá vývojem, činností a posláním složek Integrovaného záchranného systému, využitím jednotlivých složek při likvidaci mimořádných událostí a krizových situací.

Hlavním cílem práce je celková analýza podílu jednotek požární ochrany na zajištění úkolů při likvidaci následků mimořádných událostí a krizových situací s možností zapojení co nejširší kvalifikované základny jednotlivých složek Integrovaného záchranného systému, koordinace jejich činností a co nejvyšší eliminace rizik při ochraně zdraví, životů, majetku a životního prostředí. Dále definovat a odhalit nedostatky, které vznikají při společných likvidacích mimořádných událostí a stanovit jejich řešení.

První část bakalářské práce se zabývá vznikem a vývojem požární ochrany, Integrovaného záchranného systému, jeho posláním a úkoly. Postavením základních i ostatních složek Integrovaného záchranného systému a zajištění úkolů při mimořádné události a platnou legislativou.

Druhá část práce se zabývá dokumentací v rámci Integrovaného záchranného systému, systémem varování a vyrozumění, operačními a informačními středisky, součinností při provádění záchranných a likvidačních prací.

Ve třetí části bakalářské práce je provedeno shrnutí zkušeností, přednosti a nedostatky systému. V závěru této části jsou vyhodnoceny poznatky a zkušenosti při zásazích jednotlivých složek a především součinnost celého systému s odkazem na řešení nedostatků, koordinaci a činnost složek Integrovaného záchranného systému při ochraně zdraví, životů, majetku a životního prostředí.

2 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

2.1 Vývoj a základní prvky fungování integrovaného záchranného systému

Rostoucí počet negativních událostí, katastrof, složitost a technická náročnost při jejich likvidaci daly podnět počátkem 90. let k úvahám o novém přístupu ke společnému efektivnímu řešení spolupráce při řešení mimořádných událostí. Začaly vznikat první návrhy na změnu, jak prohloubit systém spolupráce mezi jednotlivými organizacemi, mezi složkami, které se podílejí na záchranných a likvidačních pracích. Začal tak vznikat idea součinnosti, která vycházela z praktických zkušeností jednotlivých záchranných složek, které již do té doby byly nuceny vzájemně spolupracovat. Spolupráce na místě zásahu základních i ostatních složek v nějaké formě existovala vždy. Jen nebyly vzájemné vztahy mezi záchrannými složkami jednoznačné právně, i když vyplývaly z kompetencí činností těchto složek a úkolů, pro které byly zřízeny, a za které jsou zodpovědné. Odlišná pracovní náplň i pravomoci jednotlivých složek zakládaly nutnost určité koordinace postupů. Smyslem vzniku integrovaného záchranného systému nebylo vytvořit novou profesionální instituci ze všech zainteresovaných složek, protože to i tak nebylo možné. Cílem bylo vytvořit určitý právní institut spolupráce, na základě kterého by mohla koordinace jednotlivých složek při složitých haváriích, živelních pohromách nebo každodenních nehodách při záchranných a likvidačních pracích fungovat. Proto byl vytvořen tento systém, který představoval soustředěný potenciál záchranných sil a prostředků, jehož cílem bylo účelovým a plošným využitím těchto sil a prostředků zachraňovat lidské životy, hmotné a duchovní statky společnosti a snižovat tak následky při mimořádných situacích. Integrovaný záchranný systém měl zabezpečit ukončení bezprostředního vlivu mimořádné události či krizové situace na osoby a životní prostředí.

Prvním dokumentem, který se vztahuje k integrovanému záchrannému systému a závaznou směrnicí pro jeho výstavbu se stalo usnesení vlády ČR č. 246 ze dne 19. května 1993, kterým byly ve 13 bodech stanoveny hlavní zásady, jež se staly přílohou tohoto usnesení. Při tvorbě zásad integrovaného záchranného systému a postavení jednotlivých složek v něm, se vycházelo z analýzy obecně závazných právních předpisů, které opravňují jednotlivé složky k činnosti, jejich odpovědnost za splnění úkolů při likvidaci havárií, reálného nasazení sil a prostředků a možnosti iniciace systému prostřednictvím zavedených telefonních linek tísňového volání.

Zásady integrovaného systému byly postaveny na principech a zkušenostech se spoluprací a dlouholetou dělbou činností při záchraně životů a majetků mezi policií, požárními sbory a zdravotnickou záchrannou službou. Byl zde kladen velký důraz na samostatnost všech složek systému. Byla nutná hluboká odborná znalost problematiky činností, která je specifická pro danou složku systému a která nemůže být narušována zásahy do organizace a řízení. Nebylo dotčeno právní postavení jednotlivých složek a způsob financování. Přestože usnesení vlády nemá charakter právního předpisu, bylo významným mezníkem nejen pro vznik a fungování integrovaného záchranného systému, ale i pro činnost ústředních orgánů státní správy, tehdejších okresních úřadů a orgánů samosprávy při přípravě a řešení následků mimořádných událostí.

V právním řádu ČR se problematika integrovaného záchranného systému objevila v důsledku rozsáhlých povodní v letech 1997 a 1998, kdy vznikala zkušenosti z těchto povodní nutnost právně zabezpečit koordinaci při provádění záchranných prací jak pro jednotlivé složky, tak pro ostatní orgány podílející se na likvidaci mimořádné události. Vznikají *Zákon č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému*, *Zákon č. 240/2000 Sb. O krizovém řízení* a *Zákon č. 241/2000 Sb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy*. Výsledkem je právně fungující Integrovaný záchranný systém, který tvoří základní pilíř při koordinaci činností a postupů jeho jednotlivých složek, při přípravě na mimořádné události, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatel před a po dobu vyhlášení krizových stavů.

2.2 Poslání a cíle integrovaného záchranného systému

Integrovaný záchranný systém (dále IZS) je efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací a při přípravě na mimořádné události. Tak, aby stručně řečeno, nikdo nebyl opomenut, kdo pomoci může, a vzájemně si nikdo z nich nepřekážel.⁵

Za integrovaný záchranný systém se považuje podle zákona o integrovaném záchranném systému koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné

⁵*Hasičský záchranný sbor České republiky : Integrovaný záchranný systém* [online]. 2009 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/integrovaný-zachranny-system.aspx>>.

události a při provádění záchranných a likvidačních prací.⁶ K jeho využití dochází při přípravě na mimořádné události a při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma nebo více složkami.⁷ Integrovaným záchranným systémem je naplňováno ústavní právo občana na pomoc při ohrožení zdraví nebo života. Jak vyplývá z Listiny základních práv a svobod, která je nedílnou součástí ústavního pořádku ČR, kde je v čl. 6 uvedeno: „Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany [...]“

Fungování integrovaného záchranného systému je součástí zajištění vnitřní bezpečnosti státu, podle *Zákona 110/1998 Sb. O bezpečnosti ČR*, kdy jednotlivé složky musí být schopny profesionálně reagovat a v součinnosti s dalšími subjekty účinně zasáhnout v případě mimořádné události či krizové situace způsobené teroristickými útoky, živelnými a ekologickými pohromami, průmyslovými haváriemi, nehodami a dalším nebezpečím, které ohrožuje životy, zdraví, majetek, životní prostředí vnitřní bezpečnosti či veřejný pořádek České republiky.⁸

Integrovaný záchranný systém je systém práce s nástroji spolupráce a modelovými postupy součinnosti tzv. typovými činnostmi, prostřednictvím kterých dochází k plánované souhře a nácviku pro jeho fungování. Můžeme ho také charakterizovat jako prostředek součinnosti územních orgánů veřejné správy a složek při provádění záchranných a likvidačních prací.⁹ Podrobnosti o těchto pracích jsou uvedeny v *Zákonu o integrovaném záchranném systému*, který vymezuje použití ostatních složek, jejich působnost, působnost a pravomoc správních úřadů, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích.

Vzhledem k událostem v posledních tří desetiletí, kdy postupně dochází ke změnám klimatu, zvýšení průmyslové výroby, ale i hrozbě terorismu je nezbytné vytvořit fungující systém, který je nepřetržitě schopen eliminovat ohrožení životů a minimalizovat případné materiální škody. Takovým prostředkem se stává Integrovaný

⁶ Česká Republika. Zákon č. 239/2000 Sb. §2 : o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 47-63.

⁷ Česká Republika. Zákon č. 239/2000 Sb. §3 : o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 47-63.

⁸ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2003 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/bezpecnostni_strategie_cr_1/index.html>.

⁹ ŠENOVSKEJ, M., HANUŠKA, Z., ADAMEC, V. *Integrovaný záchranný systém*. 2. Praha : SPBI Spektrum, 2007. s. 8. ISBN 978-80-7385-007-4.

záchranný systém. Tento systém je nezbytný, ale vyžaduje také vysoké finanční náklady.

2.3 Složky integrovaného záchranného systému, úkoly a postavení

Rozlišujeme základní složky a ostatní složky integrovaného záchranného systému.

Základní složky integrovaného záchranného systému jsou:

- Hasičský záchranný sbor České republiky (dále HZS),
- Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
- Policie České republiky (dále Policie ČR),
- Zdravotnická záchranná služba (dále ZZS).

Ostatní složky integrovaného záchranného systému jsou:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil (Armáda České republiky, Hradní stráž),
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (městská a obecní policie, Vězeňská služba České republiky, justiční stráž, Bezpečnostní informační služba, Celní správa),
- ostatní záchranné sbory (Báňská záchranná služba, Horská služba České republiky, Letecká záchranná služba, Vodní záchranná služba, Speleologická záchranná služba),
- orgány ochrany veřejného zdraví (Ministerstvo zdravotnictví, krajské hygienické stanice, Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra),
- havarijní pohotovostní odborné a jiné služby (komunální služby zajišťující odstraňování poruch vodovodního a kanalizačního řádu, havárií plynových rozvodů, elektrického proudu, odtahové služby, pohotovostní služby odstraňující poruchy výtahů, městské a technické služby měst a obcí, správy a údržby silnic, jednotlivá povodí, dopravní a přepravní služby, zámečnické služby, pohřební služby, spojovací a poštovní služby),
- zařízení civilní ochrany (zařízení pro zajištění evakuace, nouzového přežití, zásobování vodou, zabezpečení dekontaminace terénu, osob a oděvů),
- neziskové organizace a sdružení občanů, které se zabývají záchranným a likvidačními pracemi (Český červený kříž, Sdružení hasičů Čech, Moravy

a Slezska, Hasičské jednoty, Adra, Arkáda, Člověk v tísni, Lékaři bez hranic, Svaz záchranných brigád kynologů České republiky),

- odborná zdravotnická zařízení na úrovni fakulturních nemocnic pro poskytování speciální péče obyvatelstvu,
- ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytující při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání,
- přizvané právnické a podnikající fyzické osoby (privátní lékaři, stavební organizace, veterinární orgány, privátní veterináři, úřad práce, odborné laboratoře, sklady základních potřeb, regionální rádio, statici, experti, odborníci, tlumočníci, řemeslníci).

2.4 Úkoly a postavení základních složek integrovaného záchranného systému

Základní složky integrovaného záchranného systému jsou páteří systému, každá z nich má specifické úkoly, ale společně zajišťují:

- nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události na tísňových telefonních linkách 150, 155, 158, 112,
- vyhodnocení mimořádné události pro zajištění potřebných sil a prostředků,
- neodkladný zásah v místě události.

2.4.1 Hasičský záchranný sbor České republiky

Postavení Hasičského záchranného sboru je stanoveno *Zákonem české národní rady č. 133/1985 Sb. O požární ochraně* a *Zákonem č. 238/2000 Sb. o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů*. Hasičský záchranný sbor je zřízen zákonem jako organizační složka státu, jeho základním posláním je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, jak je uvedeno v zákoně č. 238/2000 Sb. o Hasičském záchranném sboru České republiky.¹⁰

Hasičský záchranný sbor ČR plní úkoly v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštními předpisy na úseku:

- požární ochrany podle *Zákona č. 133/1985 Sb. O požární ochraně*,

¹⁰ Česká Republika. Zákon č. 238/2000 Sb. : o hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 37-45.

- integrovaného záchranného systému podle *Zákona č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému*, kdy zabezpečuje a usměrňuje činnost integrovaného záchranného systému, zpracovává poplachový plán IZS, plní funkci operačních a informačních středisek integrovaného záchranného systému, řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí a služeb integrovaného záchranného systému,
- ochrany obyvatelstva podle *Vyhlášky č. 380/2002 Sb. K přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva*,
- krizového řízení podle *Zákona č. 240/2000 Sb. O krizovém řízení*, kdy zabezpečuje zpracování krizového plánu kraje, koordinuje pro účely krizového řízení sběr dat od územních správních úřadů a vytváří podmínky pro činnost krizového štábu kraje.

Hasičský záchranný sbor pracuje na vysoce profesionální úrovni. Je schopen zajišťovat celou škálu činností od požárů, technických a technologických pomocí, dopravních nehod, práce ve výškách a nad volnými hloubkami, potápěčské práce a celou řadu dalších činností jako například zpracování krizových a havarijních plánů kraje, ochrany obyvatel, zajištění evakuačních prací, humanitární pomoci a další. V současné době dochází ke snižování finančních prostředků a také ke snižování početních stavů příslušníků u Sboru.

2.4.2 Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje

Všechny jednotky požární ochrany (dále jen „jednotka PO“) jsou organizovány na základě zákona o PO tak, aby zajistily tzv. plošné pokrytí území celé republiky. Poskytnutí pomoci jednotkami PO není na celém území stejné, ale závisí na vyhodnoceném požárním nebezpečí každého z katastrálních území obce. Je organizováno tak, aby k ní došlo v době od 7 minut do 20 minut od vyhlášení poplachu předurčeným jednotkám PO. Počet jednotek PO a doby jejich dojezdu na místo zásahu jsou stanoveny v příloze zákona o PO. Plošné pokrytí vyhovující požadavkům této přílohy bylo poprvé zpracováno a fyzicky vyčísleno na základě usnesení vlády ze dne 16. listopadu 1994 č. 646. Byly stanoveny potřebné počty jednotek PO různých kategorií, počty a dislokace stanic HZS ČR a počty příslušníků HZS ČR zařazených v jednotkách PO s ohledem na úkoly jednotek PO v oblasti ochrany obyvatelstva, nové správní uspořádání ČR a hrozby terorismu.

Výpočet základního parametru systému plošného pokrytí, tj. stupně nebezpečí obce, doznal změn na základě novely přílohy č. 1 *Vyhlášky č. 274/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek PO, ve znění vyhlášky č. 226/2005 Sb.* Úprava plošného pokrytí byla vyvolána především úspornými opatřeními v rozpočtu HZS ČR, zvyšováním provozních nákladů (paliva, energie, mzdy apod.) i značnými problémy ve vybavení jednotek PO potřebnou technikou. Je třeba zdůraznit, že plánované počty stanic HZS krajů, ani počty příslušníků v jednotkách HZS krajů nebyly nikdy dosaženy, třebaže potřebu naplnění různé schvalované materiály konstatovaly, zejména v souvislosti s povodněmi v roce 1997 a v roce 2002 nebo v souvislosti s nárůstem nebezpečí terorismu.

Změnami plošného pokrytí v krajích v roce 2005 neměly být dotčeny funkční jednotky sborů dobrovolných hasičů (dále jen „SDH“) obcí, naopak byly v rámci možností upřednostňovány jednotky kategorie PO II před jednotkami HZS krajů. Na druhé straně je také třeba reálně vidět omezené možnosti obcí v udržení svých akceschopných jednotek SHD po stránce personální, organizační i technického vybavení. To vedlo ke snížení plánovaného počtu jednotek kategorie PO II v roce 2005 o 54 oproti roku 2002. Uvedené jednotky však byly většinou přeřazeny do kategorie PO III. Dále to vedlo ke snížení plánovaného počtu jednotek kategorie PO V z důvodu zařazení pouze akceschopných jednotek do plošného pokrytí. Jednotkou požární ochrany se rozumí organizovaný systém tvořený odborně vyškolenými osobami (hasiči), požární technikou (automobily) a věcnými prostředky požární ochrany (výbava automobilů, agregáty, apod.).¹¹

Základním posláním jednotek PO je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, které ohrožují život a zdraví obyvatel, majetek nebo životní prostředí a které vyžadují provedení záchranných, resp. likvidačních prací. Jednotky PO působí buď v organizačním řízení, nebo v operačním řízení. Organizačním řízením se rozumí činnost k dosažení stálé organizační, technické a odborné způsobilosti sil a prostředků požární ochrany k plnění úkolů jednotek PO.

Tímto se rozumí činnost související s udržováním a zvyšováním odborné a fyzické způsobilosti hasičů (školení, výcvik), údržbou požární techniky a dalších

¹¹*Hasičský záchranný sbor České republiky : Jednotky požární ochrany* [online]. 2009 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-218325.aspx>>.

prostředků požární ochrany, apod. Operačním řízením se rozumí činnost od přijetí zprávy o vzniku požáru nebo jiné mimořádné události až po návrat sil a prostředků na místo stálé dislokace. Do těchto činností se zahrnuje výjezd jednotky PO, jízda na místo zásahu, provádění záchranných, resp. likvidačních, prací, apod.

Hasiči jsou v jednotce PO rozděleni do čet, družstev, družstev o zmenšeném početním stavu, příp. skupin. Četu tvoří 2 až 3 družstva, příp. skupiny. Družstvo je tvořeno velitelem a dalšími pěti hasiči (1+5). Družstvo o zmenšeném početním stavu se sestává z velitele a dalších tří hasičů (1+3). Skupinu tvoří velitel skupiny a 1 až 2 hasiči. Pokud se jednotka sestává z hasičů dvou druhů jednotek PO nebo hasičů nejméně jedné jednotky PO a osob z dalších složek integrovaného záchranného systému nebo hasičů nejméně jedné jednotky PO a osob poskytujících osobní a věcnou pomoc, nazývá se tato jednotka odřadem.

Obec a obecní úřad dle §29 *zákona 133/1985 Sb.* plní tyto úkoly:

Obec v samostatné působnosti na úseku požární ochrany:

- zřizuje jednotku sboru dobrovolných hasičů obce, která provádí hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech a plní další úkoly podle zvláštního právního předpisu¹² ve svém územním obvodu; členům jednotky sboru dobrovolných hasičů obce za hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech v mimopracovní době poskytuje odměnu,
- udržuje akceschopnost jednotky sboru dobrovolných hasičů obce,
- zabezpečuje odbornou přípravu členů jednotky sboru dobrovolných hasičů obce,
- zabezpečuje materiální a finanční potřeby jednotky sboru dobrovolných hasičů obce a požární ochrany,
- zajišťuje péči o členy jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, jakož i péči o zaměstnance zařazené v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, členy jiných jednotek sborů dobrovolných hasičů obce nebo podniků, popřípadě i o osoby vyzvané k poskytnutí osobní pomoci podle § 18, jestliže zasahují za ztížených podmínek nebo u děle trvajících zásahu na území obce,

¹²Česká Republika. Zákon č. 239/2000 Sb. §3 : o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 47-63.

- poskytuje náhradu ušlého výdělku členu jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, který se ve své pracovní době¹³ nebo v době, ze které mu plyne příjem z podnikání nebo jiné samostatně výdělečné činnosti, zúčastní zásahu při požáru nebo jiných záchranných prací při živelních pohromách nebo jiných mimořádných událostech nebo nařízeného cvičení anebo nařízené odborné přípravy,
- zabezpečuje a hradí pro členy jednotky sboru dobrovolných hasičů obce preventivní zdravotní prohlídky,
- zabezpečuje výstavbu a údržbu objektů požární ochrany a požárně bezpečnostních zařízení, zejména pro potřeby svého územního obvodu,
- zpracovává stanovenou dokumentaci požární ochrany,
- zřizuje ohlašovnu požárů a další místa, odkud lze hlásit požár,
- zabezpečuje zdroje vody pro hašení požárů a jejich trvalou použitelnost a stanoví další zdroje vody pro hašení požárů a podmínky pro zajištění jejich trvalé použitelnosti,
- umožňuje dislokaci jednotek hasičského záchranného sboru v katastrálním území obce podle nařízení kraje a přispívá na provoz a vybavení těchto jednotek,
- spolupracuje se sousedními obcemi při plnění úkolů k zabezpečení požární ochrany; za tím účelem mohou obce soustřeďovat finanční prostředky,
- organizuje preventivně výchovnou činnost,
- obecně závaznou vyhláškou:
 - a) vydává požární řád obce,
 - b) stanoví podmínky k zabezpečení požární ochrany při akcích, kterých se zúčastní větší počet osob.

Obec plní obdobně povinnosti uložené tímto zákonem právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám.

Obecní úřad na úseku požární ochrany:

- a) zajišťuje účast velitelů a strojníků jednotky sboru dobrovolných hasičů obce na jejich odborné přípravě,

¹³ Česká Republika. Nařízení vlády č. 108/1994 Sb. § 17 odst. 1 : kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 1994, 35, s. 1108-1119.

- b) zajišťuje úkoly požární ochrany pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Vybrané obecní úřady:

- zabezpečují podle požárního poplachového plánu kraje hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech mimo svůj územní obvod,
- zabezpečují akceschopnost jednotky sboru dobrovolných hasičů obce k zásahům mimo svůj územní obvod,
- na základě nařízení kraje, kterým se stanoví podmínky plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany, zabezpečují nepřetržitou pracovní pohotovost mimo pracoviště v počtu nejméně jednoho požárního družstva o sníženém početním stavu.¹⁴

Každý druh jednotky PO má pro účely operačního řízení určitou hodnotu. Tato hodnota vypovídá o schopnosti jednotky PO zahájit a provádět plnění úkolů v operačním řízení na místě zásahu. Operační hodnotu jednotky PO tvoří:

- doba výjezdu jednotky PO z místa své trvalé dislokace po vyhlášení poplachu,
- územní působnost jednotky PO (doba jízdy, resp. vzdálenost, na místo zásahu).

Doba výjezdu jednotky PO je stanovena vyhláškou č. 247/2001, o organizaci a činnosti jednotek PO. Tato doba je maximálně

- 2 minuty pro jednotky PO složené výlučně z hasičů z povolání,
- 10 minut pro jednotky složené výlučně z hasičů, kteří nevykonávají službu v jednotce jako své povolání,
- 5 minut pro jednotky PO složené z hasičů uvedených v předchozích dvou bodech nebo hasičů, kterým byla určena pracovní pohotovost mimo pracoviště.

Územní působností jednotky PO se rozumí optimální vzdálenost pro dojezd určitého druhu jednotky k místu zásahu, která vymezuje území jejího standardního působení, tzv. "hasební obvod". Vyjadřuje se buď v minutách, nebo v kilometrech (při rychlosti jízdy vozidla 45 - 60 km/h dle místních podmínek). Při stanovení územní působnosti jednotek PO se vycházelo ze statistické analýzy zásahů jednotek PO a v potaz se braly i zkušenosti z ostatních evropských států.

¹⁴ Česká Republika. Vyhláška č. 21/1996 Sb. § 32 odst. 1 a 3 : kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady o požární ochraně. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 1996, 7, s. 330-335.

Jednotky PO kategorie JPO I až JPO III na výzvu územně příslušného operačního a informačního střediska Hasičského záchranného sboru ČR provádí zásah i mimo katastrální území obce, v níž jsou dislokovány. Jednotky PO kategorie JPO IV až JPO VI plní úkoly jednotky v místně příslušném katastrálním území obce nebo areálu podniku svého zřizovatele, příp. na výzvu územně příslušného operačního a informačního střediska Hasičského záchranného sboru poskytují speciální techniku. Po dohodě se zřizovatelem mohou být jednotky kategorie JPO IV až JPO VI využívány k zásahům i mimo svůj územní obvod.

Kategorie jednotek požární ochrany pro účely plošného pokrytí území ČR dělí jednotky PO do šesti kategorií JPO I až JPO VI:

- **JPO I** jednotka Hasičského záchranného sboru ČR, zajišťující výjezd jednoho až tří družstev o zmenšeném početním stavu (1+3), družstev (1+5) nebo jejich kombinaci, poskytuje pomoc obcím speciální a ostatní technikou v území své působnosti, v místě dislokace plní úkoly místní jednotky PO; u početně málo obsazených stanic zpravidla v součinnosti s místní jednotkou SDH obce
- **JPO II/1** jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO II, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000
- **JPO II/2** jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO II, která zabezpečuje výjezd dvou družstev o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000
- **JPO III** jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO III, která zabezpečuje výjezd družstva a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000
- **JPO IV** jednotka hasičského záchranného sboru podniku zřizovaná právnickou nebo fyzickou podnikající osobou; poskytuje speciální techniku na výzvu OPS HZS ČR zpravidla na základě písemné dohody
- **JPO V/1** jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO V, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel do 200
- **JPO V/2** jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO V, která zabezpečuje výjezd družstva a zřizuje se zpravidla v obci s počtem obyvatel více než 200

- **JPO VI** jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku zřizovaná právnickou nebo fyzickou podnikající osobou; poskytuje speciální techniku na výzvu **OPIS**

Tabulka č. 1: Operační hodnota jednotek PO dle kategorií¹⁵

Kategorie jednotky	JPO I.	JPO II.	JPO III:	JPO IV.	JPO V.	JPO VI.
Druh jednotky	HZS kraje	SDH obce	SDH obce	HZS podniku	SDH obce	SDH podniku
Doba výjezdu (min.)	2	5	10	2	10	10
Územní působnost (min.)	20	10	10	není	není	není

U jednotek SDH obcí je nutno upozornit na průměrné stáří základní techniky (23,5 roku) a zvyšující se náklady na jejich akceschopnost. Více než 90% techniky je starší více než 16 let a její využívání začíná být problematické nejen z hlediska bezpečnosti osádky a silničního provozu, ale i možnosti prostého nastartování motoru. Dotace krajů na výdaje pro udržení akceschopnosti jednotek PO kategorie II a III ve formě příspěvku na věcné vybavení, které zůstává majetkem obce, například spojové prostředky, věcné prostředky požární ochrany a podobně a na odbornou přípravu velitelů a strojníků jednotek SDH obcí k dosažení odborné způsobilosti. K zabezpečení plošného pokrytí území kraje jednotkami PO krajské úřady hradí jednotkám SDH vybraných obcí výdaje spojené se zásahy mimo jejich územní obvod a podílejí se na financování jejich akceschopnosti, pořízení a obnovu techniky. Dalším problémem je věk členské základny SDH. Kdy starších přibývá a ti mladší nemají zájem, neboť jako členové SDH mají sice ze zákona nárok na náhradu ušlé mzdy, ale zaměstnavatel ve většině případů je radši když pracují ve firmě a nenarušují její chod. Zde se setkávají s otázkou: „Chceš pracovat u nás, nebo být hasičem?“

Jako příklad uvádím vybavení jednotky SDH Milevsko. V současné době jsou ve výbavě SDH Milevsko, zařazené v systému JPO II, tři vozidla a to Š 706 RTHP (CAS 25), TATRA 148 (CAS 32) a DV12 A31. Jednotka má 12 členů, čtyři z nich jsou strojníci. Kromě plně vybavených vozidel má k dispozici i dýchací přístroje, spojovací techniku, zásahové obleky a podobně. Jednotka zasahuje při požárech i technické

¹⁵ *Hasičský záchranný sbor České Republiky : Jednotky PO* [online]. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-218325.aspx>>.

pomoci nejen na území města Milevska, ale vzhledem k zařazení jednotky na celém správním obvodu města Milevska.

Obrázek č. 1: Vozový park SDH Milevsko¹⁶

Bylo by vhodné se zamyslet se také nad poskytováním různých výhod pro členy zásahových jednotek ze strany zřizovatele, to je obcí a měst jako je tomu ve Spolkové republice Německo nebo ve Švýcarsku, kde různé výhody dobrovolní hasiči mají. Jedná se o zvýhodnění například poplatků za odvoz odpadků, ze psů, daně z nemovitostí a podobně. Tím by se zvýšil i zájem o práci v zásahových jednotkách obcí a měst. V Německu je základní výcvik prováděn ve večerních hodinách a skládá se z přibližně 230 hodin. Ty musí být dokončeny po vstupu do FF do dvou let. Provoz a vzdělávací služby jsou obecně odměněni příspěvek ve výši 2,56 € za hodinu. Od 3.Října 1990 je také v Berlíně, vojenské právo Spolkové republiky Německo. Latter otevře možnost odvodu, alternativa k vojenské službě, na celkem 4 roky dobrovolnické služby v záchranných služebnách tak, aby se zavázaly k oddělení dobrovolných hasičů. Tento hasič je osvobozen od vojenské služby.¹⁷

¹⁶ 140 let Sboru dobrovolných hasičů v Milevsku. České Budějovice : Sbor dobrovolných hasičů Milevsko, Milevské muzeum, 2010. s. 42. ISBN 978-80-254-7865-3.

¹⁷ *Freiwillige Feuerwehr Berlin* [online]. 17.3.2011 [cit. 2011-04-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.berliner-feuerwehr.de/freiwilligefeuwehr.html>>.

2.4.3 Policie ČR

Policie byla zřízena *Zákonem č. 273/2008 Sb. o Policii ČR*, jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky, který slouží veřejnosti, plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti v rozsahu vymezeném zákony, předpisy EU nebo mezinárodními smlouvami, jež jsou součástí právního řádu. Hlavním úkolem Policie je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti a plnit úkoly podle trestního řádu.¹⁸

Při plnění úkolů spolupracuje s ozbrojenými silami, bezpečnostními sbory a dalšími orgány veřejné správy, s právníckými a fyzickými osobami, s mezinárodními organizacemi a policejními institucemi a s bezpečnostními sbory jiných států.

Úkolem Policie ČR v rámci integrovaného záchranného systému při vzniku mimořádné události, podle *Zákona č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení*, je zejména zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti dopravy k podpoře provádění záchranných a likvidačních prací.

Mezi hlavní úkoly Policie ČR při mimořádných událostech patří:

- uzávěra prostoru,
- řešení odklonu a regulace dopravy a zajištění přístupových cest pro zasahující jednotky,
- šetření okolností vzniku mimořádné situace k objasnění příčin jejího vzniku,
- řešení ochrany a zabezpečení majetku nebo eliminace kriminální činnosti,
- podíl na varování, vyrozumění a poskytování tísňových informací obyvatelstvu,
- plnění úkolů podle pokynu velitele zásahu nebo řídicí složky IZS.

2.4.4 Zdravotnická záchranná služba

Zdravotnická záchranná služba vznikla na základě *Vyhlášky č. 434/1992 Sb. o záchranné službě*. *Usnesením vlády ČR č. 339/1990* je deklarováno, že stát zaručuje občanům neodkladnou pomoc v naléhavých případech. Pro systém integrovaného záchranného systému slouží zdravotnická záchranná služba jako základní článek poskytování přednemocniční zdravotní péče od přijetí tísňové zprávy až po předání postiženého do nemocniční péče, včetně jeho transportu. Základní právní normou

¹⁸ Česká Republika. Zákon 273/2008 Sb. §2 : o policii České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, 91, s. 4086-4116.

ve zdravotnictví je *Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.*

Zdravotnická záchranná služba je určena zejména k ošetřování:

- osob ve stavu přímého ohrožení života,
- nemocných s potenciálním ohrožením životních funkcí, tzn. ti, u nich by bez kvalifikovaného zásahu došlo ke zhoršení jejich zdravotního stavu,
- osob postižených náhlou intenzivní bolestí, kdy se jedná ne o ohrožující stav, ale o humánní přístup k ošetření trpícího pacienta,
- osob, jež svým jednáním mohou ohrožovat sebe nebo své okolí, kdy se jedná o psychicky nemocné nebo jedince, jejichž jednání je ovlivněno požitím alkoholu nebo drog.

Zařízení záchranné služby zřizuje kraj, který odpovídá za organizaci a zajištění činnosti záchranné služby ve svém územním obvodu. Každé krajské zařízení zdravotní záchranné služby je samostatným právním subjektem a jeho ředitel se zodpovídá svému zřizovateli. Řídící složkou zdravotní záchranné služby jsou zdravotnická operační střediska aktivovaná tísňovou linkou 155. Síť zdravotnické záchranné služby dle *Vyhlášky č. 434/1992 Sb. o záchranné službě* je organizovaná tak, aby byla dostupnost péče a její poskytnutí do 15 minut od přijetí tísňové výzvy. Součástí systému zdravotnické záchranné služby je také letecká záchranná služba, která je určena pro nepřístupné přírodní terény nebo např. pro zásahy u dopravních nehod na dálnicích, které často bývají pro pozemní týmy zablokovány.

Ke koordinaci činnosti nezbytných k poskytování neodkladné zdravotní péče při mimořádné události s hromadným postižením zdraví slouží traumatologický plán, který je součástí havarijního plánu IZS. Zdravotnická záchranná služba při hromadném postižení zdraví v důsledku mimořádné události zajišťuje poskytování přednemocniční péče při postižení úrazového charakteru nebo toxického charakteru.

Hlavní úkoly a cíle záchranné služby na místě mimořádné události:

- záchrana co největšího počtu raněných,
- prevence vzniku dalších poranění,
- zmírňování utrpení,
- spolupráce s ostatními složkami,
- předurčení cílových zdravotnických zařízení,
- aktivace dalších sil a prostředků,

- určování priorit léčení a transportu,
- vedení dokumentace.¹⁹

2.5 Úkoly a postavení ostatních složek integrovaného záchranného systému

Systém řeší i plánovanou pomoc ostatních složek IZS. Počítá se zapojením komunálních havarijních služeb, obecních a městských policí, zdravotnických zařízení (zejména nemocnic) a Armády ČR. Tradičně jsou ostatními složkami IZS Báňská záchranná služba, Horská služba, Vodní záchranná služba Českého červeného kříže, Speleologická služba záchranná služba České speleologické společnosti a další, ve kterých jejich činnost dána jednak povinností ze zákona (k tomu vytvářejí profesionální základnu), jednak jsou dílem založeny na entuziasmu a zájmu nadšenců občanských sdružení, ale někdy mají i podíl komerčního využití a vlivů. Ostatními složkami IZS jsou také právnické osoby, které mají využitelné síly a prostředky a jsou ochotny garantovat jejich nasazení v potřebných časových limitech, např. odtahové služby.

Poskytnutí plánované pomoci na vyžádání ostatními složkami IZS, resp. Poskytnutí osobní a věcné pomoci ze strany právnických a fyzických osob je písemně podloženo dohodami IZS. V rámci HZS ČR je uzavřeno přibližně 750 dohod IZS, z toho přibližně 550 dohod o plánované pomoci na vyžádání, na základě kterých jsou sestavovány poplachové plány IZS.

2.5.1 Armáda České republiky

Armáda České republiky je hlavní složkou ozbrojených sil České republiky. Síly a prostředky Armády České republiky lze využít k posílení základních složek při likvidaci následků přírodních a jiných katastrof v případě, kde vzniklou situaci nelze základními složkami zvládnout. Na základě *Zákona č. 219/1999 Sb. O ozbrojených silách ČR*, mohou být vojáci použiti k záchranným pracím pouze v případě, že jsou ohroženy životy nebo zdraví lidí, značné majetkové hodnoty, životní prostředí nebo jiné chráněné zájmy. Využití Armády ČR při řešení mimořádných událostí je vázáno na součinnost s Ministerstvem obrany ČR, na základě součinnostní dohody o spolupráci uzavřené mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem obrany v roce 2003.

¹⁹ŠEDIVÝ R., SVOBODA, V. *Příprava starostů obcí Jihomoravského kraje*. Brno : Krajský úřad jihomoravského kraje, 2011. s. 201. Dostupné z WWW: <<http://www.pozary.cz/storage/soubor/2011/02/uz4d5b1610b3d55/obr4d5b176667e21.pdf>>.

Armáda může být v souvislosti s nevojenskými ohroženími v rámci integrovaného záchranného systému podle *Zákona č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách ČR* použita:

- k plnění úkolů Policie ČR při zajišťování ochrany státních hranic, k plnění úkolů služby pořádkové policie, ochranné služby, pokud nebudou síly a prostředky Policie ČR dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti a to po dobu nezbytně nutnou,
- k záchranným pracím při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí nebo k likvidaci následků pohromy,
- k leteckému monitorování pohromy a monitorování radiační a chemické situace,
- k odstraňování jiného hrozícího nebezpečí za použití speciální vojenské techniky,
- k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany,
- k zabezpečení letecké zdravotnické dopravy,
- k zajištění letecké služby pátrání a záchrany,
- k zabezpečení letecké přepravy humanitární a zdravotnické pomoci.

Plánovanou pomoc na vyžádání při záchranných a likvidačních pracích poskytují vyčleněné síly a prostředky Armády ČR v souladu se *Zákonem č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému jako ostatní složka integrovaného záchranného systému*.

2.5.2 Český červený kříž

Český červený kříž je humanitární občanské sdružení, které působí na celém území České republiky v oblasti humanitární, sociální a zdravotní. Ve smyslu Ženevských úmluv je pomocnou organizací vojenské zdravotní služby, která má *předcházet a zmírňovat utrpení, chránit zdraví a úctu k lidské bytosti*. Jeho postavení a hlavní úkoly jsou upraveny *Zákonem č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži*.

Plní zejména tyto úkoly:

- působí jako výlučně uznaná pomocná organizace vojenské zdravotnické služby,
- působí v oblasti civilní obrany a ochrany obyvatelstva a poskytuje pomoc v případech katastrof a jiných mimořádných událostí všem obětem bez rozdílu,
- poskytuje zdravotnické, záchranné, sociální a další humanitární služby,

- šíří znalost Ženevských úmluv,
- při plnění svých úkolů spolupracuje s orgány státní správy, samosprávy a institucemi v rámci svého poslání.²⁰

2.5.3 Svaz záchranných brigád kynologů ČR

Jedním ze 7 kolektivních členů Českého červeného kříže je Svaz záchranných brigád kynologů ČR, což je společenská organizace, která se zabývá záchrannými pracemi pomocí speciálně vycvičených psů v nejrůznějších prostředích. V zimních podmínkách jde převážně o hledání osob zapadlých ve sněhu nebo zavalených v lavině, v letním čase pak vyhledávání osob zatoulaných a ztracených v nepřístupných terénech. Nejmladším odvětvím záchranné kynologické činnosti, je vyhledávání utonulých osob pod vodní hladinou za pomoci člunů, na jejichž přídi leží pes a čicháním po hladině lokalizuje utonulého.²¹ Na tento speciální druh výcviku jsou zaměřeni v jižních Čechách. Těžiště záchranného výcviku psů však tvoří vyhledávání zavalených osob v sutinách nejrozmanitějšího druhu. Prohledávání zřícených rodinných domků po výbuchu plynu, sesutých staveb, likvidace nejrůznějších továrních havárií apod. Svaz při této činnosti úzce spolupracuje se složkami integrovaného záchranného systému.

2.5.4 Vodní záchranná služba

Vodní záchranná služba je samostatné občanské sdružení a kolektivní člen Českého červeného kříže. V rámci Integrovaného záchranného systému v součinnosti s Hasičským záchranným sborem ČR na základě podepsané smlouvy provádí členové Vodní záchranné služby záchranné práce při živelných pohromách a jiných mimořádných událostech, zejména ve složitých podmínkách na vodní hladině.

2.5.5 Veterinární správa

Oblast veterinární péče a ochrany před nebezpečnými nákazami zvířat a přenosem těchto nákaz, SLAK, mor prasat apod., je komplexně řešena zvláštními právními předpisy, zejména *Zákonem č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů* (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů a jeho

²⁰Český červený kříž : *Oficiální stránky Českého červeného kříže* [online]. 2009 [cit. 2011-04-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/kdojsme.aspx>>.

²¹*Svaz záchranných brigád kynologů české republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.zachranari.cz/cs/2/organizace-svazu-zachrannych-brigad-kynologu-cr/>>.

prováděcími předpisy, které jsou doplněny některými přímo aplikovatelnými evropskými normami.

Lze očekávat, že za běžného stavu budou mimořádné události veterinárního charakteru řešeny formou mimořádných veterinárních opatření a nikoliv jako zásahy složek IZS. Tak jsou také obvykle nastaveny pohotovostní veterinární plány, jako operační součást územních havarijních plánů. Tyto operační plány by měly vycházet i ze zpracovaného typového plánu Epizootie-hromadné nákazy zvířat a vzorového Plánu mimořádných veterinárních opatření.

Dílčí závěr:

IZS je funkčním nástrojem pro řešení mimořádných událostí. Mnohdy je jediným akceschopným disponibilním nástrojem pro řešení problémům, které by obecně měly být řešeny jinými mechanismy (sjízdnost komunikací, energetické problémy, nebezpečné rampouchy na střechách, obtížný hmyz atd.). Také z tohoto důvodu by měla být věnována pozornost objektivním problémům, které složky IZS samy řešit nemohou.

Jedná se zejména o dořešení financování IZS, protože je dlouhodobě neúnosné, aby jen rozpočty státu, krajů, obcí a veřejného sektoru vůbec byly jedinými zdroji pro udržení úrovně ochrany před mimořádnými událostmi. Dosud se nepodařilo zapojit do financování IZS pojišťovací sektor formou tzv. požární daně nebo jinak nazvaného odvodu z majetkových pojištění. Posoudit je ale nutné i možný podíl právnických osob, které svým podnikáním zatěžují IZS, např. provozovatele lyžařských vleků, koupališť a jiných zařízení s vysokým potenciálem rizika vzniku mimořádných událostí.

Základním problémem je ale nedostatek finančních prostředků, protože trvale rostoucí morální a fyzické opotřebení záchranné techniky a nedostatek prostředků na podporu (dotování) dobrovolných záchranných organizací vede k objektivnímu snižování úrovně ochrany před účinky mimořádných událostí. Zastaralost hasičské techniky, absence ochranných prostředků u policistů a zdravotnických záchranářů, nedůstojně nízká podpora občanským sdružením záchranného zaměření a další vnitřní deficity se rok od roku prohlubují.

3 LEGISLATIVA

Právní úprava oblasti integrovaného záchranného systému vychází přímo z některých ustanovení Zákona č. 1/1993 Sb. kterým je *Ústava ČR, z Listiny základních práv a svobod* (zákon č. 2/1993 Sb.) a z *Ústavního zákona č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky*. Působnost v oblasti integrovaného záchranného systému je *Kompetenčním zákonem č. 2/1969 Sb.* svěřena Ministerstvu vnitra, které je také gestorem právní úpravy integrovaného záchranného systému. Určující legislativu integrovaného záchranného systému představují:

3.1 Zákon č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému

Je základním právním předpisem pro integrovaný záchranný systém. Vychází z *Usnesení vlády č. 246/1993 Sb.*, kterým byly stanoveny zásady integrovaného záchranného systému. Vymezuje existenci tohoto systému, stanoví jeho složky a jejich působnost. Dále vymezuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávních celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu – krizových stavů.²² Naopak zákon o integrovaném záchranném systému se nevztahuje na předcházení mimořádných událostí tzv. prevenci vzniku těchto událostí a na činnosti spojené s obnovou postiženého území. Zákon o integrovaném záchranném systému řeší působnosti, oprávnění a povinnosti složek, které přichází do styku s přípravou na mimořádné události, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva. Pravidla, která jsou stanovená zákonem o integrovaném záchranném systému, jsou však platná i v případech, kdy je vyhlášen některý z krizových stavů, podle *Zákona č. 240/2000 Sb. O krizových stavech*, kterými jsou stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav.

Krizový zákon působí během fungování zákona o IZS, ale stanovuje působnost a pravomoc orgánů, právnických a fyzických osob při krizové situaci, pro jejíž zvládnutí nestačí běžná opatření prováděná správními úřady a bezpečnostními složkami ale je

²² Česká Republika. Zákon č. 239/2000 Sb. §1 : o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 47-63.

potřeba použít nadstandardní zdroje, síly a prostředky a aplikovat právní opatření, tj. vyhlásit některý z krizových stavů.²³

V čem se od sebe liší mimořádná událost a krizová situace neboli použití *Zákona č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému* a *Zákona č. 240/2000 Sb. O krizovém řízení*?

Mimořádná událost je definována v počáteční fázi vzniku nenadálé události, kdy je nastalá situace zvládnutelná použitím dostupných sil a prostředků během několika hodin nebo u složitějších zásahů během několika dní v rámci standardní úrovně činností běžnými postupy a prostředky jednotlivých složek IZS. Řízení zásahu provádí v součinnosti základních složek velitel Hasičského záchranného sboru a o zvládnutí mimořádné události se rozhoduje samotným integrovaným záchranným systémem. *Krizová situace* je řešena v případech, kdy nelze mimořádnou situaci zvládnout dostupnými prostředky a v krátkém čase a je třeba použít mimořádných opatření.

Po vyhlášení některého z krizových stavů, v případě živelné pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie a v tu chvíli, kdy nelze odvrátit ohrožení běžnou činností složek integrovaného záchranného systému, se tyto složky stávají nástrojem krizového štábu řízeným hejtmanem, který přebírá koordinaci při řešení mimořádné situace.

3.2 Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb. O některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému

Je prováděcím dokumentem k zákonu o integrovaném záchranném systému.

Vyhláška stanoví:

- zásady koordinace při společném zásahu integrovaného záchranného systému,
- zásady spolupráce operačních středisek základních složek,
- podrobnosti o úkolech operačních a informačních středisek,
- způsob zpracování a obsah dokumentace integrovaného záchranného systému,
- stupně poplachů poplachového plánu,
- zásady, způsob zpracování, schvalování havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu,

²³ PROCHÁZKOVÁ, D., ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2004. s. 226. ISBN 80-86640-30-2.

- zásady způsobu krizové komunikace a spojení v integrovaném záchranném systému.

S problematikou integrovaného záchranného systému souvisí řada dalších legislativních dokumentů. Kromě jiných k nim patří:

3.3 Zákon č. 238/2000 Sb. O Hasičském záchranném sboru České republiky

Zřizuje Hasičský záchranný sbor České republiky, jehož základním posláním je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech. Hasičský záchranný sbor plní úkoly v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy. Při plnění svých úkolů spolupracuje se správními úřady a jinými státními orgány, orgány samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, s mezinárodními organizacemi a zahraničními subjekty. Předmětem spolupráce je zejména stanovení práv a povinností při vzájemném poskytování pomoci a informací při mimořádných událostech, pokud tomu nebrání ustanovení jiných právních předpisů nebo povinnost mlčenlivosti.²⁴

3.4 Zákon č. 273/2008 Sb. O Policii České republiky

Zřizuje jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky Policii ČR, který plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti v rozsahu a způsobem stanoveným právními předpisy.²⁵

3.5 Vyhláška ministerstva zdravotnictví České republiky č. 434/1992 Sb. O zdravotnické záchranné službě

Definuje odbornou přednemocniční neodkladnou péči s vyjmenováním stavů, při kterých se poskytuje, stanovuje základní úkoly a jejich nepřetržité zabezpečení, organizování a řízení prostřednictvím jednotného spojového systému, určuje síť zařízení a pracovišť s povinností zabezpečit dostupnost přednemocniční neodkladné péče a její poskytnutí do 15 minut od přijetí tísňové výzvy, určuje vnitřní členění, vybavení a vedení územních a okresních středisek, definuje úkoly zdravotnického operačního střediska, výjezdových skupin a letecké záchranné služby.

²⁴ Česká Republika. Zákon č. 239/2000 Sb. §1 : o hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 2000, 73, s. 3454-3460.

²⁵ Česká Republika. Zákon č. 283/1991 Sb. §2 : o policii České republiky. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 1991, 51, s. 1180-1189.

3.6 Zákon č. 133/1985 Sb. O požární ochraně

Vytváří podmínky pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech stanovením povinností ministerstev a jiných správních úřadů, právnických a fyzických osob, postavení a působnosti orgánů státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany, jakož i postavení a povinnosti jednotek požární ochrany. V souladu s tímto zákonem je každý povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířat a majetku. Při zdolávání požárů, živelních pohrom a jiných mimořádných událostí je povinen poskytovat přiměřenou osobní pomoc, nevystaví-li tím vážnému nebezpečí nebo ohrožení sebe nebo osoby blízké nebo nebrání-li mu v tom důležitá okolnost, a potřebnou věcnou pomoc.²⁶

Zákon č. 133/1985 Sb., O požární ochraně obsahuje také zmocnění k vydávání nařízení krajů, které stanovují poplachový plán kraje.

3.7 Vyhláška Ministerstva vnitra č. 246/2001 Sb. O stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru

Je prováděcím a rozšiřujícím dokumentem k *Zákonu č. 133/1985 Sb. O požární ochraně* a *Zákona 238/2000 Sb., O Hasičském záchranném sboru České republiky*, kde jsou řešeny především otázky v oblasti požární prevence. Úprava se týká oblastí:

- stanovení podmínek požární bezpečnosti u právnických i fyzických osob
- vybavení prostor věcnými prostředky požární ochrany
- způsob vytváření podmínek pro hašení požárů a pro záchranné práce
- lhůty a způsob provádění pravidelných kontrol dodržování předpisů o požární ochraně
- postup při poskytování výrobků a vzorků k provedení požárně technické expertizy
- ověřování odborné způsobilosti, odbornou přípravu a školení zaměstnanců o požární ochraně
- druhy, obsah a vedení dokumentace požární ochrany
- obsah a rozsah požárně bezpečnostního řešení
- výkon státního požárního dozoru

²⁶ Česká Republika. Zákon č. 133/1985 Sb. §1 : o požární ochraně. In *Sbírka zákonů Československá socialistická republika*. 1985, 34, s. 672.

3.8 Vyhláška Ministerstva vnitra č. 247/2001 Sb. O organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

Je prováděcím a rozšiřujícím dokumentem k *Zákonu O Hasičském záchranném sboru*, kde jsou řešeny otázky organizace Hasičského záchranného sboru jako je:

- plošné pokrytí území, označení vozidel, vnitřní organizace a vybavení jednotek požární ochrany,
- způsob zřizování, vnitřní organizace a vybavení jednotek požární ochrany,
- organizace řízení v jednotkách,
- podmínky akceschopnosti jednotek,
- zásady velení a činnosti hasičů při zásahu,
- činnost jednotek na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatel,
- požadavky na odbornou způsobilost,
- požadavky na způsob provádění, ověřování a osvědčování odborné přípravy,
- stanoví způsob prokazování oprávnění hasičů, náležitosti funkčních označení a náležitosti stejnokrojů.

3.9 Ostatní normy

V případě, že mimořádná událost má takové rozměry, že zmocnění daná *Zákonem č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému* a jinými zákony jako je: *Zákon č. 128/2000 Sb. O obcích*, *Zákon č. 129/2000 Sb. O krajích*, *Zákon č. 238/2000 Sb. O Hasičském záchranném sboru ČR*, *Zákon č. 273/2008 Sb. O Policii ČR* a další zákony a vyhlášky nestačí k řešení mimořádných událostí, použijí orgány, které se zabývají mimořádnou událostí k řešení ustanovení *Zákona č. 240/2000 Sb. O krizovém řízení*, *Zákon č. 241/2000 Sb. O hospodářských opatřeních pro krizové stavy* nebo *Zákon č. 59/2006 O prevenci závažných havárií, způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky*.

3.9.1 Nařízení vlády, kraje, vyhlášky obcí

Dalšími právními předpisy upravujícími oblast integrovaného záchranného systému a řešení mimořádných událostí jsou dle *Zákona č. 133/1985 Sb. O požární ochraně*.

Nařízení vlády, které stanoví:

- druhy dokumentace požární ochrany krajů a obcí, jejich obsah a vedení,
- podmínky akceschopnosti jednotek sborů dobrovolných hasičů vybraných obcí.

Nařízení krajů, které vydávají:

- požární poplachový plán kraje,
- stanovují podmínky k zabezpečení:
 - o plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany,
 - o zdrojů vody k hašení požárů,
 - o požární ochrany v době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru,
 - o požární ochrany v budovách zvláštního významu,
 - o požární ochrany při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob.

Obecně závazné vyhlášky obcí, které vydávají:

- požární řád obce
- stanovují podmínky k zabezpečení:
 - o požární ochrany při akcích, kterých se zúčastní větší počet osob.

Zmocnění k vydávání těchto nařízení obsahuje *Zákon č. 133/1985 Sb., O požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů*. Tato konstrukce je zvolena proto, že *Zákon o integrovaném záchranném systému* neobsahuje žádné zmocnění pro vydávání právních předpisů krajů nebo obcí.

4 DOKUMENTACE V RÁMCI INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU

Pro přípravu na mimořádné události a jejich úspěšné řešení je třeba zpracování dokumentace integrovaného záchranného systému, odborná příprava a její prověřování, ale i opatření v oblasti krizové komunikace, zveřejňování tísňových informací, náklady spojené s realizací osobní a věcné pomoci ze strany právnických a fyzických osob. Dále sem patří kontrolní činnost příslušných orgánů integrovaného záchranného systému a možnosti pokutování při neplnění ustanovení zákona o IZS.²⁷

4.1 Dokumentace IZS

- havarijní plány kraje a vnější havarijní plány,
- dohody o poskytnutí pomoci,
- dohody o poskytnutí plánované pomoci na vyžádání,
- dokumentace o společných záchranných a likvidačních pracích a jejich statistické přehledy,
- dokumentace o společných školeních, instruktážích a cvičení složek,
- typové činnosti složek při společném zásahu,
- územně příslušný poplachový plán.

4.1.1 Havarijní plány

Havarijní plán je základním dokumentem kraje pro řešení mimořádných situací v případě živelních pohrom, havárií způsobených činností člověka nebo jiných nebezpečí, které ohrožují životy, zdraví a majetkové hodnoty nebo životní prostředí.

Je to účelový dokument, který představuje souhrn opatření k provádění záchranných a likvidačních prací k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení ohrožení vzniklých mimořádných událostí a k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí.

²⁷ ŠENOVSKÝ, M., HANUŠKA, Z., ADAMEC, V. *Integrovaný záchranný systém*. 2. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2007. s. 157. ISBN 978-80-7385-007-4.

Havarijní plány krajů členíme:

- vnější havarijní plány, které jsou zpracovávány pro oblasti kolem objektů, pro území v tzv. zóně havarijního plánování (Vnější havarijní plán Jaderné elektrárny Temelín),
- vnitřní havarijní plány, které jsou zpracovávány pro objekt, který je nositelem nebezpečí vzniku havárie, (pro objekty zařazeného do skupiny B).

Havarijní plány musí být kontrolovány, pravidelně aktualizovány a doplňovány novými informacemi. K tomu slouží námětové cvičení složek IZS. Havarijní plán kraje se zpracovává na základě *Zákona č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému z:*

- analýzy vzniku mimořádných událostí na území kraje,
- podkladů, které jsou poskytnuty podnikajícími fyzickými a právnickými osobami,
- podkladů poskytnutých dotčenými správními úřady a obecními úřady,
- podkladů, které jsou poskytnuty jednotlivými složkami IZS.

4.1.2 Dohody o poskytnutí pomoci

Dohody o poskytnutí pomoci jsou sestavovány pro poplachové plány a stanovují rozsah poskytnutí pomoci ostatních složek. Způsob a rozsah osobní nebo věcné pomoci pro potřebu záchranných a likvidačních prací pro případy vzniku mimořádných událostí sjednává hasičský záchranný sbor nebo starosta obce. Dohody jsou pak zveřejňovány ve *Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí*.

V rámci integrovaného záchranného systému organizační složkou Hasičským záchranným sborem České republiky se uzavírají dohody:

- o plánované pomoci na vyžádání podle § 21 *Zákona o IZS*,
- o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci podle § 15 *Vyhlášky o zabezpečení IZS*,
- o součinnosti složek IZS,
- o spolupráci.

Dohody o plánované pomoci na vyžádání jsou předem uzavřené písemné dohody o poskytnutí speciální služby nebo o poskytnutí sil a prostředků pro pomoc základním složkám IZS za účelem zajištění záchranných a likvidačních prací. Jsou zde stanoveny podrobnosti k začlenění ostatní složky do integrovaného záchranného systému:

- časové limity,
- sestava sil a prostředků,

- činnosti, které se zavazuje vykonávat,
- podrobnosti o vyrozumění.

Bez uzavření dohody o plánované pomoci na vyžádání se poskytnuté síly a prostředky subjektu nemohou považovat za ostatní složku integrovaného záchranného systému.

Dohody o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci se uzavírají na použití síly a zejména prostředků, které z důvodu jejich občasného nebo výjimečného použití není ekonomické pořízovat přímo pro složky IZS. Z tohoto důvodu jsou prostředky zabezpečovány formou dohod. Často se tak sjednávají jeřáby a další těžká technika, potřebná pro likvidační práce.

Dohody o součinnosti složek IZS jsou uzavírány z důvodu zajištění organizace při spolupráci základních složek integrovaného záchranného systému při plnění úkolů, které přesahují rozsah běžně prováděných činností. Dohody stanovují princip součinnosti při nasazování sil a prostředků obou základních složek při mimořádných událostech.

Dohody o spolupráci jsou uzavírány například v oblasti havarijního plánování nebo vzdělávací činnosti a přímo nesouvisejí s prováděním záchranných a likvidačních prací.

4.1.3 Dokumentace o společném zásahu

Doporučený postup pro přípravu a provedení prověřovacích a taktických cvičení integrovaného záchranného systému vychází z *Vyhlášky č. 247/2001 Sb., O organizaci a činnosti jednotek požární ochrany* a *Zákona č. 239/2000 Sb., O integrovaném záchranném systému.*

O společném zásahu složek se zpracovává *Zpráva o zásahu*, která obsahuje údaje o vzniku mimořádné události, prováděných záchranných a likvidačních pracích, použitých silách, prostředcích, postupu složek v místě zásahu, následcích mimořádné události, velikosti škod, uchráněných hodnotách, počtu usmrcených a zraněných osob, zachráněných nebo evakuovaných osob, údaje o poskytnuté osobní a věcné pomoci a grafické znázornění místa zásahu.

Podle *Zákona č. 89/1995 Sb. O státní statistické službě* Hasičský záchranný sbor zpracovává statistiku o mimořádných událostech spojených se společnými záchrannými a likvidačními pracemi.

4.1.4 Typové činnosti složek

Typové činnosti složek integrovaného záchranného systému při společném zásahu jsou zpracovány podle § 18 Vyhlášky č. 328/2001 Sb. *O některých podrobnostech zabezpečení IZS*. Typovou činnost vydává MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR odbor IZS a výkonu služby. Typová činnost obsahuje postup složek integrovaného záchranného systému při záchranných a likvidačních pracích s ohledem na druh a charakter mimořádné události. Pro ověření součinnosti složek integrovaného záchranného systému probíhá cvičení a instrukčně metodická zaměstnání pro objasnění a secvícení při jednotlivých typových činnostech. Po provedeném cvičení je dokumentace doplněna o vyhodnocení a o přijaté závěry, vzhledem k tomu, že typová činnost je otevřeným dokumentem, která se v případě legislativních změn nebo nových zjištění průběžně aktualizuje a doplňuje.

Typovými činnostmi jsou:

- Typová činnost složek IZS při společném zásahu na uskutečněné a ověřené použití radiologické zbraně,
- Typová činnost složek IZS při společném zásahu - demonstrování úmyslu sebevraždy,
- Typová činnost složek IZS při společném zásahu - Oznámení o uložení nebo nálezů výbušného předmětu,
- Typová činnost složek IZS při společném zásahu při mimořádné události způsobené leteckou nehodou,
- Typová činnost složek IZS při společném zásahu Nález předmětu s podezřením na přítomnost B-agens nebo toxinů,
- Typová činnost složek IZS v podmínkách rozsáhlých policejních opatření pro udržení veřejného pořádku při technoparty
- Typová činnost složek IZS při společném zásahu Záchrana pohřešovaných osob-pátrací akce v terénu,
- Typová činnost složek IZS při mimořádné události s velkým počtem raněných a obětí.²⁸

Vlastní soubor typových činností se skládá ze společného listu složek IZS, listu velitele zásahu, listu operačních středisek a jednotlivých listů základních složek IZS.

²⁸ *Ministerstvo vnitra České Republiky : Archiv* [online]. 2008 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/index.html>>.

Ve společném listu složek IZS jsou definovány použité termíny a je také provedeno obecné a zvláštní vymezení mimořádné události. V dalších částech textu je zásah časově vymezen a je doporučen odpovídající stupeň poplachu a stanoveny předpokládané nasazené síly a prostředky složek IZS. Dále jsou vymezeny činnosti, pro něž jsou jednotlivé složky IZS určeny. V závěru je uveden přehled souvisejících právních předpisů.

4.1.5 Poplachové plány

Poplachový plán IZS krajů je požární poplachový plán kraje, který je vydáván jako *Narizení* příslušného kraje. Uložen je na příslušném operačním středisku IZS, které ho pravidelně aktualizuje. Ministerstvo vnitra zpracovává kromě poplachových plánů IZS také ústřední poplachový plán IZS, který slouží pro případ ústřední koordinace záchranných a likvidačních prací generálním ředitelstvím HZS ČR. Poplachový plán slouží jako registr sil a prostředků složek IZS, k možnému využití při záchranných a likvidačních pracích v daném území kraje, slouží k hodnocení mimořádné události z hlediska velikosti, potřeby sil a prostředků, povolávání složek IZS podle vyhlášeného stupně poplachu a k vyžádání pomoci sil a prostředků hejtmanem, starostou obce nebo velitelem zásahu.

Poplachové plány IZS obsahují:

- spojení na základní a ostatní složky,
- přehled sil a prostředků základních složek a na základě smluvních vztahů ostatních složek IZS,
- způsob povolávání a vyzumívání osob zahrnutých do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu.

5 SYSTÉM VAROVÁNÍ A VYROZUMĚNÍ

Konkrétní opatření v této oblasti jsou zahrnuty do plánů konkrétních činností jako součást havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu. Jednotný systém a který také aktivuje tento systém v případě nebezpečí.

Struktura systému je tvořena:

- koncovými prvky, kterými jsou elektronické sirény, elektrické rotační sirény a obecní rozhlas,
- infrastrukturou sítě, kterou tvoří síť vysílačů jednotného systému varování a vyrozumění,
- zadávacími a dohledovými terminály, které jsou umístěny na operačních a informačních střediscích HZS krajů, které slouží jako hlavní vyrozumívací centra.

V současné době funguje 93 vyrozumívacích center. Mimo operační střediska HZS krajů jsou umístěny také v jaderných elektrárnách Dukovany a Temelín. Každé centrum může ovládat koncové prvky na svém území, jediný, kdo má možnost aktivovat jakýkoliv prvek v ČR je operační středisko generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

5.1 Varování

Varování je souhrn technických organizačních a provozních opatření zabezpečujících včasné předání varovné informace o hrozícím nebezpečí nebo již vzniklé mimořádné události, které vyžaduje realizaci opatření na ochranu obyvatelstva.

Organizační opatření spočívá v rozdělení úkolů a kompetencí, zpracování legislativních a dalších norem a jejich rozpracování v konkrétních dokumentech, jako jsou například havarijní plány, směrnice pracovišť a center, ze kterých je varování prováděno.

Technická opatření spočívají ve zřizování různých systémů a technologií, jejich servisu, opravách, modernizace.

Provozní opatření spočívají v přípravě osob vykonávajících praktické činnosti při provádění varování, osob s rozhodovací pravomocí, které definují a vydávají úkoly v realizaci varování.

5.2 Vyrozumění

Vyrozumění je směřováno k orgánům a organizacím, které se podílejí nebo se mohou podílet na řešení mimořádné situace. Je to komplexní souhrn opatření, které zabezpečuje včasné předání informací o hrozící nebo již vzniklé mimořádné události orgánům krizového řízení, orgánům státní správy a samosprávy, právníkům osobám a podnikajícím fyzickým osobám dle havarijního nebo krizového plánu.

Hlavním úkolem vyrozumění je co nejrychleji zaktivovat osoby určené pro řízení a provádění opatření k řešení mimořádné nebo krizové situace.

K vyrozumění orgánů a organizací je využíváno široké spektrum komunikačních prostředků:

- telefonní spojení v pevné i mobilní síti, včetně různých technických variant SMS, fax,
- radiové spojení ve vyhrazených sítích složek IZS a dalších zúčastněných organizací jakým je Hasičský záchranný sbor, Policie, dopravní podnik,
- osobní svolávací přijímače (pagery ADVISOR a SCRIPTOR LX2),
- sirény a místní informační systémy (MIS) s vlastnostmi elektronických sirén pro svolání jednotek požární ochrany sboru dobrovolných hasičů,
- elektronická pošta, datové přenosy a další komunikační systémy a prostředky, Web a Wap servery, v případech narušení komunikačního systému je možno použít spojku.

Vyrozumívány jsou prostřednictvím OPIS IZS:

- složky integrovaného záchranného systému k provedení zásahu,
- významné státní instituce,
- orgány územních samosprávných celků,
- významné ohrožující objekty nebo objekty zabezpečující plnění úkolů z havarijního nebo krizového plánu.²⁹

²⁹ KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Bezpečnost obyvatelstva*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. s. 140. ISBN 80-86634-70-1.

6 OPERAČNÍ A INFORMAČNÍ STŘEDISKO

Operační a informační střediska integrovaného záchranného systému (dále OPIS IZS) jsou stálým orgánem pro koordinaci složek integrovaného záchranného systému na operační úrovni. Tato zařízení vznikala na profesionálních hasičských stanicích jako dispečinky pro činnost těchto jednotek, převážně v sídlech okresů a jejich pobočných stanic, které byly nepřetržitě propojeny v rámci krajů radiovými a telefonními sítěmi. Byla to však autonomní radiová síť, která neumožňovala spojení s ostatními záchrannými složkami. Tyto dispečinky zajišťovaly přijetí zprávy o mimořádné události, vyslání jednotky za stálého radiového spojení, povolávání posilových jednotek, komunikaci s ostatními záchrannými a technickými složkami a podávání zpráv o průběhu zásahu pro nadřízené orgány. Rozvojem spojovací techniky došlo začátkem devadesátých let k vytvoření jednotného systému operačních a informačních středisek jednotlivých okresů. Tato střediska se stala základem pro vytvoření řídicích center nejen pro jednotky požární ochrany, ale po přijetí *Zákona č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému*, dle §5, plní úkoly operačních a informačních středisek integrovaného záchranného systému:

- operační a informační střediska HZS krajů (dále OPIS),
- operační a informační středisko ministerstva vnitra generálního ředitelství HZS ČR.

6.1 Úkoly operačního a informačního střediska IZS

Hlavním úkolem operačních středisek složek integrovaného záchranného systému v rámci operačního řízení je:

- příjem zpracování a vyhodnocení tísňových nebo varovných zpráv o mimořádných událostech,
- vyslání sil a prostředků složek integrovaného záchranného systému, komunikace s jednotkou, zajišťování podpory pro velitele zásahu a zasahující jednotky,
- plnění úkolů uložených orgány koordinující záchranné a likvidační práce,
- zabezpečení vyrozumění.

Vedle úkolů na úseku požární ochrany a integrovaného záchranného systému plní operační a informační střediska IZS také úkoly vyplývající z dalších právních předpisů jakým je např. *Zákon o vodách č. 254/2001 Sb.*, *Atomový zákon č. 18/1997 Sb.*, *Zákon o prevenci závažných havárií č. 353/1999 Sb.*

Další úkoly operačního a informačního střediska integrovaného záchranného systému:

- dokumentuje záchranné a likvidační práce, na kterých se podílí,
- spolupracuje na zpracování dokumentace IZS,
- udržuje spojení s operačními středisky základních složek IZS a s ostatními složkami, s místy zásahu a s krizovými štáby,
- vyhlašuje odpovídající stupeň poplachu při prvotním povolávání a nasazování sil a prostředků složek na místo zásahu,
- vyhlašuje odpovídající stupeň poplachu pro území postižené mimořádnou událostí, jestliže je na tomto území více jak jedno místo zásahu, předává informaci o vyhlášeném třetím nebo zvláštním stupni poplachu,
- pro území postižené mimořádnou událostí organizačně vyššímu operačnímu a informačnímu středisku,
- zapojuje se do mezinárodních záchranných operací a do přes-hraniční spolupráce při záchranných a likvidačních pracích podle zákona o IZS.

Jedním z dalších úkolů OPIS dle § 9 *Vyhlášky č. 328/2001., O některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému*, je zajištění podpory činnosti krizovým štábům. Přenášet tok informací mezi jednotlivými krizovými štáby a zajistit výměnu informací z místa dané mimořádné události do krizového štábu a to i v případech, kdy spolehlivě nefungují veřejné komunikační prostředky nebo je nefunkční elektrická síť apod.

6.2 Operační a informační střediska IZS jsou povinna a oprávněna

Přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech a za tím účelem obsluhovat tísňovou linku 150 a 112. Zprostředkovávat plnění úkolů ukládaných velitelem zásahu zejména jeho žádosti o potřebné síly a prostředky, vyhlášení odpovídajícího stupně poplachu pro místo zásahu, poskytnutí osobní nebo věcné pomoci potřebné pro záchranné a likvidační práce.

Plnit úkoly uložené orgány oprávněnými koordinovat záchranné a likvidační práce a to Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky, Hasičským záchranným sborem kraje, hejtmanem kraje nebo starostou obce s rozšířenou působností.

Zabezpečovat v případě potřeby vyrozumění základních i ostatních složek integrovaného záchranného systému a vyrozumění státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků.

Operační a informační střediska IZS jsou oprávněna povolávat a nasazovat síly a prostředky hasičského záchranného sboru, jednotek požární ochrany a dalších složek integrovaného záchranného systému podle poplachového plánu IZS nebo podle požadavků velitele zásahu, provést při nebezpečí varování obyvatelstva na ohroženém území.

6.3 Předávané informace mezi krizovými štáby krajů a obcí a na OPIS IZS

Informace operačních a informačních středisek IZS mezi kraji, obcemi a krizovými štáby krajů nebo určenými obcemi jsou zejména:

- upozornění a výstrahy na možný výskyt závažných mimořádných událostí,
- informace o vzniku a vývoji závažných mimořádných událostí,
- informace o spuštění varovacího systému, včetně doplňkových informací,
- informace o vyhlášení ústřední koordinace záchranných a likvidačních prací,
- informace o vyhlášení krizových stavů včetně informací o činnosti krizových orgánů,
- nabídky pomoci z vyšší úrovně,
- požadavky na informace pro vyšší úroveň.

Informace předávané z kraje nebo z obce na OPIS IZS a na vyšší úroveň jsou:

- situační zprávy,
- požadavky na zajištění pomoci,
- informace vyžádané z vyšší úrovně.

Aby mělo operační a informační středisko IZS přehled o situaci ve svém územním obvodu při řešení mimořádné události, musí komunikovat s veliteli zásahů. Povinné zprávy mezi místem zásahu a operačním a informačním střediskem IZS obsahují údaje o:

- situaci v místě zásahu,
- času zahájení a ukončení záchranných nebo likvidačních prací,
- nasazených silách a prostředcích složek IZS a jejich potřebě, popřípadě o potřebě jiné pomoci, údaje o činnosti složek, osobní a věcné pomoci poskytované v místě zásahu,
- vyhlášeném stupni poplachu v místě zásahu,

- změně v obsazení funkce velitele zásahu,
- stavu záchranných a likvidačních prací v místě zásahu,
- zásadní změně situace v místě zásahu včetně zranění nebo usmrcení osob nebo vzniku rozsáhlých škod,
- odjezdu složek z místa zásahu,
- významných informací poskytnutých veřejnosti.

7 TÍSŇOVÉ VOLÁNÍ

Tísňové volání je bezplatná volba čísel, které slouží k záchraně lidských životů zdraví nebo majetku. Na základě informace předané jejím prostřednictvím zahajují složky integrovaného záchranného systému svoji činnost, realizují tak výjezd a zásah v místě mimořádné události. Telefonické tísňové volání se stalo nejrozšířenějším způsobem pro přivolání pomoci. Tísňové volání funguje nepřetržitě, pro všechny občany, na celém území, bezplatně, ve všech telefonních sítích, z pevných telefonních linek, mobilních telefonů i veřejných automatů.

V České republice jsou pro tísňová volání vyhrazena tato telefonní čísla:

150 Hasičský záchranný sbor ČR – určeno k oznámení požárů, živelních pohrom, havárií a nehod,

155 Zdravotnická záchranná služba – určeno pro volání při náhlé poruše zdraví, úrazu nebo nehodě se zdravotními následky,

158 Policie ČR – určeno pro volání při narušení veřejného pořádku a bezpečnosti, při vzniku trestných činů, dopravních nehod nebo usměrnění plynulosti silničního provozu,

156 Obecní (městská) policie – určeno pro volání při narušení místních záležitostí veřejného pořádku v rámci působnosti obce,

112 Jednotné evropské číslo tísňového volání – určeno k oznámení jakékoli mimořádné události, zejména pokud ji bude řešit více složek IZS, určeno cizincům.

7.1.1 Jednotné evropské číslo tísňového volání

V roce 1991 Rada Evropských společenství vydala *Rozhodnutí č. 91/396/EEC ze dne 29. července 1991 o zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání 112*. Stalo se tak především z důvodu usnadnění komunikace s tísňovými službami v rámci Evropské unie. Povinnost zavést jednotné evropské telefonní číslo tísňového volání byla uložena všem členským státům Evropské unie. Toto číslo bylo vytvořeno proto, aby každý občan při pohybu na území Evropské unie měl stejnou možnost přivolání pomoci a nemusel si pamatovat jednotlivá národní čísla tísňového volání. Realizace zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání 112 v České republice proběhla na základě *Usnesení vlády č. 391/2000 ze dne 19. dubna 2000, ve znění usnesení vlády č. 350/2002 ze dne 3. dubna 2002*. Vybudováno bylo 14 telefonních center tísňového volání, jejichž testovací provoz byl ukončen v červnu 2004.

7.1.2 Spolupráce složek IZS při tísňovém volání

Spolupráce operačních středisek složek IZS je upravena v § 12 Vyhlášky č. 327/2001 Sb., *O podrobnostech zabezpečení IZS*. Operační a informační středisko IZS vyhodnotí tísňové volání a

a) pokud řešení náleží do jeho věcné působnosti, vyžádá si v případě potřeby spolupráci další základní složky prostřednictvím jejího operačního střediska,

b) pokud řešení nenáleží do jeho věcné nebo místní působnosti:

- předá informace operačnímu středisku základní složky, které já příslušná řešit tuto mimořádnou událost,

- v případě součinnosti několika složek, předá informace také územně příslušnému operačnímu a informačnímu středisku, jehož prostřednictvím se vyžaduje součinnost těchto složek.³⁰

³⁰*Hasičský záchranný sbor České Republiky : Tísňová volání v České republice* [online]. 2009 [cit. 2011-04-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/tisnova-volani-v-ceske-republice.aspx>>.

8 SOUČINNOST PŘI PROVÁDĚNÍ ZÁCHRANNÝCH A LIKVIDAČNÍCH PRACÍ

Koordinací složek integrovaného záchranného systému při společném zásahu se rozumí koordinace záchranných a likvidačních prací a řízení součinnosti složek. Koordinace záchranných a likvidačních prací při společném zásahu v rámci IZS lze obecně rozdělit do třech úrovní:

- taktické řízení – prostřednictvím velitele zásahu na místě zásahu složek IZS,
- operační řízení – operačními a informačními středisky IZS a operačními středisky základních složek IZS,
- strategické řízení – správními úřady, hejtmany krajů a Ministerstvem vnitra.³¹

8.1 Taktické řízení

Taktickým řízením dle Zákona č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému se rozumí koordinování záchranných a likvidačních prací v místě nasazení složek a v prostoru předpokládaných účinků mimořádné události. Řízení součinnosti složek v místě zásahu vykonává velitel zásahu, kterým dle zákona je velitel jednotky požární ochrany nebo příslušný funkcionář hasičského záchranného sboru s právem přednostního velení. V případě, že jiná složka IZS v místě zásahu provádí převažující činnost a není ustanoven velitel podle předchozího pravidla, může převzít velení vedoucí nebo velitel této složky.³² Zvláštní situace nastává pouze při vyhlášení některého z krizových stavů:

- za nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se řídí složky integrovaného záchranného systému podle *Zákona 110/1998 O bezpečnosti ČR* pokyny Ministerstva vnitra,

- za stavu nebezpečí se řídí podle *Zákona č. 240/2000 Sb. O krizovém řízení* pokyny hejtmána kraje.

³¹ Česká Republika. Vyhláška č. 328/2001 Sb. : o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 127, s. 201-220.

³² Česká Republika. Zákon č. 239/2000 Sb. §19 : o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 47-63.

8.1.1 Stupně poplachů

Stupně poplachů IZS jsou čtyři a jsou specifikovány ve *Vyhlášce Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb. O podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému*. Při stanovení stupně a kategorie hrozícího nebezpečí v katastrálním území se vychází z počtu obyvatel, charakteru území a počtu vzniklých požárů v jednom roce. Stupně předurčují potřebu sil a prostředků pro záchranné a likvidační práce, které jsou potřeba pro určitý druh a rozsah mimořádné události:

- první stupeň poplachu je vyhlášen v případě, že mimořádná událost ohrožuje jednotlivé osoby, objekt nebo jeho část, jednotlivé dopravní prostředky osobní nebo nákladní dopravy nebo plochy území do 500m², nebo záchranné a likvidační práce provádí základní složky, které není nutno při společném zásahu nepřetržitě koordinovat:

- druhý stupeň poplachu je vyhlášen v případě, že mimořádná událost ohrožuje nejvýše 100 osob, více jak jeden objekt se složitými podmínkami pro zásah, jednotlivé prostředky hromadné dopravy osob, cenný chov zvířat nebo plochy území do 10 000m², nebo záchranné a likvidační práce provádí základní a ostatní složky z kraje, kde mimořádná událost probíhá, nebo je nutné nepřetržitě koordinovat složky velitelem zásahu při společném zásahu.

- třetí stupeň poplachu je vyhlášen v případě, že mimořádná událost ohrožuje 100 až 1000 osob, část obce nebo areálu podniku, soupravy železniční přepravy, více chovů hospodářských zvířat nebo plochy území do 1 km², povodí řek, produktovody, jde o hromadnou havárii v silniční dopravě nebo o havárii v letecké dopravě, nebo záchranné a likvidační práce provádí základní a ostatní složky nebo se využívají síly a prostředky z jiných krajů, nebo je nutné nepřetržitě koordinovat složky velitelem zásahu za pomoci štábu velitele zásahu a místo rozdělit na sektory a úseky.

- zvláštní stupeň poplachu je vyhlášen v případě že, mimořádná událost ohrožuje více jak 1000 osob, celé obce, plochy území nad 1 km², nebo záchranné a likvidační práce provádí základní a ostatní složky nebo se využívají síly a prostředky z jiných krajů, Armády ČR nebo zahraniční pomoci, nebo je nutné nepřetržitě koordinovat složky velitelem zásahu za pomoci štábu velitele zásahu a místo rozdělit na sektory a úseky, nebo společný zásah složek IZS vyžaduje koordinaci na strategické úrovni hejtmanem kraje.

8.1.2 Velitel zásahu je v místě provádění ZaLP oprávněn

- zakázat nebo omezit vstup osob na místo zásahu,
- nařídit evakuaci osob nebo stanovit dočasná omezení k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí,
- vyzvat osobu, která se neřídí omezeními k prokázání totožnosti,
- nařídit provádění nebo odstraňování staveb, terénních úprav za účelem zmírnění nebo odvrácení rizik vzniklých mimořádných událostí,
- vyzvat právnické osoby nebo fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci,
- zřídit štáb velitele zásahu,
- rozdělit místa na sektory, úseky a stanovit jejich velitele.³³

8.1.3 Postavení a úkoly vedoucích složek IZS při společném zásahu

Vychází z *Vyhlášky č. 328/2001 Sb. O některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému*. Mezi vedoucími složek musí velitel zásahu zajistit součinnost. Tato součinnost je zajišťována prostřednictvím:

- soustavné činnosti velitele zásahu,
- velitele sektoru nebo úseku, jež má obdobné úkoly jako velitel zásahu ovšem s omezením na svěřený sektor nebo úsek, - štábu velitele zásahu, - spojení.

8.1.4 Štáb velitele zásahu

Velitel zásahu je oprávněn zřídit štáb velitele zásahu jako svůj výkonný orgán a určit náčelníka a členy štábu. Členy tohoto štábu mohou být i fyzické osoby a zástupci právnických osob, se kterými složky IZS spolupracují nebo které poskytují osobní a věcnou pomoc. Štáb v souladu s rozhodnutími velitele zásahu organizuje činnost jednotek na místě zásahu, je využíván při koordinaci složek IZS a připravuje rozhodnutí velitele zásahu.

Štáb je tvořen náčelníkem štábu a dalšími členy - tzv. STAN odborníky:

S - členem štábu pro spojení, který zabezpečuje koordinaci spojení na místě zásahu mezi jednotkami a složkami IZS a spojení jednotek s příslušným operačním střediskem,

³³ Česká Republika. Zákon č. 239/2000 Sb. §19 : o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 47-63.

T - členem štábu pro tyl, který zabezpečuje materiální zabezpečení jednotek tj. zásobování, dodávku PHM, výstroje, stravu, dodávku hasiv, evidenci výdajů a nákladů na zásah a poskytování neodkladné péče osobám postiženým mimořádnou událostí,

A - členem štábu pro analýzu situace na místě zásahu, který analyzuje správnost a účelnost nasazení sil a prostředků v místě nasazení,

N - členem štábu pro nasazení sil a prostředků, který organizuje součinnost jednotek a složek IZS na místě zásahu, jejich evidenci a dostatečnost pro mimořádnou událost.

8.1.5 Součinnost složek při zásahu

Při společných akcích, jsou současně zapojeny všechny tři základní složky integrovaného záchranného systému. Hasičský záchranný sbor zabezpečuje:

- při dopravních nehodách vyproštění raněných, zajišťuje technické zabezpečení v místě zásahu, provádí následnou likvidaci ekologických důsledků havárie, zatímco zajištění místa nehody a organizační opatření pro zajištění bezpečnosti zasahujících týmů je záležitostí Policie ČR. Vyprošťování raněných předchází zhodnocení jejich zdravotního stavu a zajištění základních životních funkcí a tato činnost je záležitostí zdravotních záchranných týmů. U havárií hromadných dopravních prostředků, jakými jsou železniční nebo letecká neštěstí, havárie autobusů a řetězové dopravní nehody složky kombinují postupy obvyklé při běžných dopravních nehodách s logistikou platnou pro průmyslové havárie, kdy dochází ke třídění raněných a rozdělení místa zásahu.
- při vzniku různých druhů mimořádných událostí ať jsou to požáry nebo různé druhy havárií zasahují hasiči. Požáry však nepůsobí jen materiální škody, bývají spojeny i s přímým ohrožením lidských životů. Nejčastěji se jedná o popáleniny a intoxikace kouřovými plyny, případně toxickými zplodinami hoření nebo může dojít i k úrazu.

U průmyslových havárií rozsah záchranných prací a taktický postup závisí na konkrétních podmínkách a opět spolupracují všechny základní složky integrovaného záchranného systému.

8.2 Operační řízení

Operačním řízením se rozumí činnost od přijetí zprávy o skutečnostech vyvolávajících potřebu nasazení sil a prostředků požární ochrany, provedení požárního zásahu a záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech, až po návrat sil a prostředků požární ochrany na základnu. Řízení na operační úrovni probíhá v operačních střediscích základních složek integrovaného záchranného systému, přitom operační a informační střediska HZS ČR jsou současně operačními a informačními středisky IZS.

8.3 Strategické řízení

Účelem strategického řízení je zapojení sil a prostředků složek, ostatních úřadů v působnosti Ministerstva vnitra, hejtmanů krajů a starostů obcí s rozšířenou působností v souladu se záchrannými a likvidačními pracemi ve prospěch ochrany obyvatelstva. Dále je zajištěna strategickým řízením návaznost záchranných a likvidačních prací s opatřeními pro krizové stavy, stanoveny priority provádění těchto prací při mimořádných událostech dlouhodobého charakteru. Ministerstvo vnitra koordinuje mimořádné události přesahující hranice ČR, když události přesahují území kraje a velitel zásahu vyhlásil zvláštní stupeň poplachu nebo o koordinaci požádá hejtman, starosta obce s rozšířenou působností nebo velitel zásahu. Zřizovány jsou dočasné orgány pro koordinaci na generálním ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. Hejtman kraje s krizovým štábem kraje prostřednictvím Hasičského záchranného sboru kraje koordinuje mimořádnou událost, přesahuje-li mimořádná událost správní obvod obce s rozšířenou působností a velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu nebo požádá-li velitel zásahu nebo starosta obce s rozšířenou působností hejtmana o koordinaci.

HZS kraje prostřednictvím starosty obce s rozšířenou působností zřizuje krizový štáb obce a koordinuje mimořádnou událost, která nepřesahuje správní obvod obce s rozšířenou působností nebo požádal-li velitel zásahu o koordinaci starostu obce.³⁴

³⁴ ŠENOVSKÝ, M., HANUŠKA, Z., ADAMEC, V. *Integrovaný záchranný systém*. 2. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2007. s. 157. ISBN 978-80-7385-007-4.

9 SHRUTÍ ZKUŠENOSTÍ, PŘEDNOSTI A NEDOSTATKY SYSTÉMU

Podle mých zkušeností z aktivní práce v oblasti profesionální požární ochrany, poznatků a studia dané problematiky bych chtěl shrnout následující skutečnosti. Výkon státní správy v oblasti IZS spočívá zejména v předkládání dokumentů k projednání v příslušných bezpečnostních radách. Určité problémy činí z hlediska ekonomických aspektů společných nákladů na IZS (např. cvičení), resp. náhrad za náklady a škody vzniklé ze zásahů IZS, výklad některých ustanovení zákona o IZS. Není totiž zcela naplněno ustanovení zákona o IZS, že uvedené výdaje plánuje ministerstvo vnitra, respektive kraje ve svých rozpočtech. Výdaje jsou ve skutečnosti zahrnovány do rozpočtů jednotlivých složek IZS. To pak vede k nejasnostem při směřování úhrad a vytváření zdrojů pro čerpání jejich finančního vyrovnání. Zažítým nástrojem pro usměrňování IZS jsou pravidelné porady složek IZS konané na ústřední i krajské úrovni, zpravidla nejméně jedenkrát ročně. Tyto porady jsou důležitým zdrojem informací, zejména pro menší záchranné složky IZS, založené na bázi sdružení občanů, například Český červený kříž, Jednotky Sborů dobrovolných hasičů obcí a podobně. Ve všech krajích ČR jsou každoročně organizovány desítky prověřovacích a taktických cvičení složek IZS, při kterých je prověřována nejen vlastní součinnost na místě mimořádné události, ale i nové poplachové plány IZS krajů a všechny typové činnosti ještě před jejich schválením. Havarijní plány krajů a vnější havarijní plány jsou součástí dokumentace IZS. V podstatě všechny složky IZS mají v havarijních plánech vlastní operační plány s názvem plány konkrétních činností, např. traumatologický plán, pohotovostní plán veterinárních opatření, plán zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti. Realizace těchto plánů je zabezpečena smluvně na základě dohod o plánované pomoci na vyžádání a dohod o poskytnutí věcné nebo osobní pomoci. Při plánování opatření v havarijních plánech je stále příliš vysoká závislost na silách a prostředcích základních složek IZS, zejména chybí zařízení civilní ochrany. IZS je využíván u krizových plánů jako jeden z nástrojů řešení té části scénářů

nevojenských krizových situací, při kterých je předpoklad provádění záchranných a likvidačních prací, např. po teroristických útocích.³⁵

Obranné plánování vychází z předpokladu stanoveného v zákonu o IZS, že IZS je určen i pro období válečného stavu. Součástí obranného plánování je nutné posílení složek IZS při válečném stavu, např. u příslušníků, zaměstnanců a členů složek IZS je možné zajistit jejich zproštění branné (mobilizační) povinnosti.

Poplachové plány IZS krajů jsou sestavovány tak, že vycházejí ze zpracovaných havarijních plánů krajů a v nich obsažených analýz rizik. Tudíž sestava sil a prostředků IZS kraje nemusí být schopná zasáhnout na jakýkoliv typ mimořádné události, ale měla by akceptovat místní průmyslové a přírodní podmínky. Sestava sil a prostředků zařazených do poplachových plánů krajů je tedy oprávněně různá kraj od kraje. Pro místně málo pravděpodobné události mohou kraje počítat s pomocí vyžádanou od sousedních krajů. Základním problémem je ale nedostatek finančních prostředků, protože trvale rostoucí morální a fyzické opotřebení záchranné techniky a nedostatek prostředků na podporu (dotování) dobrovolných záchranných organizací vede k objektivnímu snižování úrovně ochrany před účinky mimořádných událostí. Zastaralost hasičské techniky, absence ochranných prostředků u policistů a zdravotnických záchranářů, nedůstojně nízká podpora občanským sdružením záchranného zaměření a další vnitřní deficity se rok od roku prohlubují. Současný stav ve vybavení jednotek Hasičských záchranných sborů krajů v technice a technických prostředcích je možno charakterizovat tak, že základní technika je morálně i fyzicky zastaralá z důvodu prošlé životnosti (průměrné stáří 12,5 roku, více jak 40% techniky je starších 16 let) a chybí speciální technika pro záchranné a likvidační práce při chemických a ekologických haváriích, přičemž více jak 70% zásahů jednotek PO tvoří zásahy vyžadující speciální techniku. Faktem však také při tomto srovnání je, že ceny požární techniky vzrostly od roku 1994 o 50 až 70%.

Celkový současný deficit investičních prostředků jednotek požární ochrany HZS krajů a jednotek SDH vybraných obcí následující:

U jednotek SDH obcí je nutno upozornit na průměrné stáří základní techniky (23,5 roku) a zvyšující se náklady na jejich akceschopnost. Více než 90% techniky je starší více než 16 let a její využívání začíná být problematické nejen z hlediska

³⁵ Zpráva o stavu zajištění bezpečnosti České republiky v oblasti ochrany před mimořádnými událostmi : schválená usnesením vlády č. 263 ze dne 15.března 2006. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2006. s. 46. ISBN 80-86640-56-6.

bezpečnosti osádky a silničního provozu, ale i možnosti prostého nastartování motoru. Ministerstvo vnitra poskytuje od roku 2001 účelové dotace vybraným obcím v rámci reprodukce požární techniky pro jednotky PO (dále „účelová dotace“). K tomu zpracovalo na základě pokynů ministerstva financí zásady pro poskytování účelové dotace, ve kterých jsou stanovena Kritéria pro vyhodnocení žádosti o poskytnutí účelové dotace obci. V rámci zásad jsou pevně stanoveny dvě omezující hranice, které musí být současně naplněny – účelová dotace může činit maximálně 50% ceny nově pořízené techniky, přičemž nesmí překročit 2 mil. Kč. S výjimkou roku 2005, kdy celková výše poskytnutých účelových dotací činila 28,8 mil. Kč., dosahovaly účelové dotace každoroční výše 7,5 – 12 mil. Kč celkem. Pro umožnění činnosti jednotek SDH obcí je také určena dotace na zabezpečení akceschopnosti jednotek SDH obcí. K těmto účelům vyčleňuje ministerstvo financí účelovou dotaci z rozpočtové kapitoly Všeobecná pokladní správa ve výši cca 52,5 mil. Kč ročně.

Mechanismus rozpisu částky na kraje a jednotlivé obce zabezpečují Ministerstvo vnitra-Generální ředitelství HZS ČR a HZS krajů. Dotace je poté převedena do krajů a je vedena na samostatném účtu pro uvedený účel v rozpočtu krajského úřadu, který ji na základě rozpisu převádí jednotlivým obcím.

Z dotace jsou hrazeny následující výdaje:

- a) Výdaje na udržení akceschopnosti jednotek PO kategorie II a III ve formě příspěvku na věcné vybavení, které zůstává majetkem obce (např. spojové prostředky, věcné prostředky požární ochrany apod.),
- b) maximálně do výše 50% mzdových výdajů a pojistného členům vykonávajícím službu v jednotce PO kategorie II (jako svoje hlavní povolání nebo pohotovost v místě bydliště),
- c) na odbornou přípravu velitelů a strojníků jednotek SDH obcí k dosažení odborné způsobilosti.

K zabezpečení plošného pokrytí území kraje jednotkami PO krajské úřady hradí jednotkám SDH vybraných obcí výdaje spojené se zásahy mimo jejich územní obvod a podílejí se na financování jejich akceschopnosti a pořízení a obnově techniky.

K usměrnění odborné přípravy jednotek PO je vydán metodický předpis Bojový řád jednotek PO, Cvičební řád jednotek PO a konspekty odborné přípravy. Velká pozornost je také věnována kurzům pro odbornou způsobilost profesionálních a dobrovolných hasičů. Všichni příslušníci HZS ČR a velitelé, strojníci a technici

v ostatních jednotkách PO musí prokázat svoji odbornou způsobilost, kterou každých pět let obnovují. V roce 2005 se aktualizovaly osnovy všech kurzů pro odbornou způsobilost. Z hlediska standardizace objemu vědomostí byly také zavedeny jejich normativy pro funkci hasič, strojník a velitel družstva. Odbornou přípravu pro získání a prodloužení odborné způsobilosti členů jednotek SDH obcí provádí HZS krajů. Přípravu k získání odborné způsobilosti (základní odborná příprava) nebo odbornou přípravu k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti (cyklická odborná příprava) absolvuje ročně celkem 10 tisíc velitelů a strojníků jednotek SDH obcí.

Jednotky PO uspořádané do systému plošného pokrytí území ČR fungují na přijatelné úrovni odpovídající evropskému standardu této veřejné služby a tvoří vysoce akceschopnou základní složku IZS. Systém plošného pokrytí má tendenci se dále rozvíjet a zdokonalovat, reagovat na stávající i nové úkoly v oblasti záchranných a likvidačních prací. Jedinou jeho slabinou jsou nedostatečné investice do požární techniky, kterou se v uplynulých letech nepodařilo dosud uspokojivě napravit. Určitým východiskem z uvedené situace by byla participace pojišťoven na obnově požární techniky. Naposledy byl takzvaný *Příspěvek na zábranu škod* prosazován formou pozměňovacího návrhu k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění *Zákon č. 363/1999 Sb., O pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů*. Tento návrh však nebyl Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR schválen. Vzhledem k tomu, že „příspěvek na zábranu škod“ je využíván v některých okolních zemích, například v Německu, a úspěšně byl aplikován i v meziválečné Československé republice, se jedná o čisté systémové řešení, a bylo by jeho zavedení velice žádoucí. Oblasti ochrany před povodněmi je věnována soustavná pozornost všemi zainteresovanými subjekty. Povodňová problematika se promítla i do koncepcí jednotlivých resortů, například do *Koncepce vodohospodářské politiky v oblasti vod*.

Celkově lze konstatovat, že systém ochrany před mimořádnými událostmi je funkční. Jedním ze závažných limitujících faktorů dalšího zvyšování úrovně efektivnosti opatření však zůstává nedostatečná výše možných rozpočtovaných finančních prostředků.

ZÁVĚR

Integrovaný záchranný systém se od doby svého vzniku musel vypořádat s řadou velkých živelních pohrom a katastrof. Jednalo se nejen o povodně, o větrné smrště a vichřice, dopravní nehody, rozsáhlé požáry i další druhy mimořádných událostí. Spolupráce složek IZS byla také využita při řešení mimořádných událostí a ohnisek různých nákaz, jako např. epidemie slintavky a kulhavky, nemoci šílených krav nebo likvidace ohnisek ptačí chřipky. Zkušenosti z posledních let ukazují, že toto řešení vzniku IZS bylo bezpochyby správné vzhledem k počtu, rozsahu a tragičnosti řešených mimořádných událostí. Při studiu materiálů o integrovaném záchranném systému a využití vlastních zkušeností z praxe profesionálního hasiče jsem zjistil, že obecně platná legislativa není nedořešena v takovém rozsahu, aby bránila výkonu integrovaného záchranného systému, ale objevuje se řada legislativních nedostatků, které by bylo možné dopracovat a které si zaslouží zlepšení.

Jako příklad uvádím nedostatečné legislativní dořešení postavení zdravotnické záchranné služby, která jako jediná není řešena zákonem, nemá rovnocenné postavení s ostatními základními složkami, jednotnou organizační strukturu, neexistuje propojení mezi jednotlivými zdravotnickými záchrannými službami v rámci ČR. Dalším poznatkem je nedostatečné rozpracování vzájemných vztahů, práv a povinností obcí a především obcí s rozšířenou působností vzájemně a ve vztahu ke složkám integrovaného záchranného systému, což se jeví nedostatkem při řešení událostí krizového charakteru, dále legislativa na úseku havarijního plánování si žádá podrobnější rozpracování vzájemných práv a povinností mezi krajem a Hasičským záchranným sborem při zpracování havarijních plánů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. JANATA, J., HLADÍK, V., KOZÁK, J. *Požáry v českých zemích*. Praha : Professional Publishing. s. 20. ISBN 978-80-86946-96-2.
2. KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Bezpečnost obyvatelstva*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. 140 s. ISBN 80-86634-70-1.
3. PROCHÁZKOVÁ, D., ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2004. s. 226. ISBN 80-86640-30-2.
4. ŠENOVSKÝ, M., HANUŠKA, Z., ADAMEC, V. *Integrovaný záchranný systém. 2*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2007. s. 157. ISBN 978-80-7385-007-4.
5. *Zpráva o stavu zajištění bezpečnosti České republiky v oblasti ochrany před mimořádnými událostmi : schválená usnesením vlády č. 263 ze dne 15.března 2006*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2006. s. 46. ISBN 80-86640-56-6.
6. *140 let Sboru dobrovolných hasičů v Milevsku*. České Budějovice : Sbor dobrovolných hasičů Milevsko, Milevské muzeum, 2010. s. 36. ISBN 978-80-254-7865-3.

Elektronické zdroje

1. *Český červený kříž : Oficiální stránky Českého červeného kříže* [online]. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.cervenyriz.eu/cz/kdojsme.aspx>>.
2. *Freiwillige Feuerwehr Berlin* [online]. 17.3.2011. Dostupné z WWW: <<http://www.berliner-feuerwehr.de/freiwilligefeuwehr.html>>.
3. *Hasičský záchranný sbor České republiky : Integrovaný záchranný systém* [online]. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/integrovaný-zachranny-system.aspx>>.
4. *Hasičský záchranný sbor České republiky : Jednotky požární ochrany* [online]. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-218325.aspx>>.

5. *Hasičský záchranný sbor České Republiky : Tísňová volání v České republice* [online]. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/tisnova-volani-v-ceske-republice.aspx>>.
6. *Ministerstvo vnitra České Republiky : Archiv* [online]. 2008. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/index.html>>.
7. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2003. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/bezpecnostni_strategie_cr_1/index.html>.
8. *Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku* [online]. 23.2.2009. Dostupné z WWW: <<http://www.sospofm.cz/view.php?navezclanku=informace-o-skole&cislocclanku=2009020001>>.
9. *Svaz záchranných brigád kynologů české republiky* [online]. 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.zachranari.cz/cs/2/organizace-svazu-zachrannych-brigad-kynologu-cr/>>.
10. ŠEDIVÝ, Radek; SVOBODA, Vladimír . *Příprava starostů obcí Jihomoravského kraje*. Brno : Krajský úřad jihomoravského kraje, 2011. 201 s. Dostupné z WWW: <<http://www.pozary.cz/storage/soubor/2011/02/uz4d5b1610b3d55/obr4d5b176667e21.pdf>>.
11. *Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava* [online]. 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.vsb.cz/cs/okruhy/prezentace-univerzity/historie/historie-vsb-tu-ostrava/>>.

Legislativní dokumenty

1. Česká Republika. Nařízení vlády č. 108/1994 Sb. § 17 odst. 1 : kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 1994, 35, s. 1108-1119.
2. Česká Republika. Zákon č. 238/2000 Sb. : o hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 37-45.

3. Česká Republika. Zákon č. 239/2000 Sb. : o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 73, s. 47-63.
4. Česká Republika. Zákon 273/2008 Sb. §2 : o policii České republiky. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 2008, 91, s. 4086-4116.
5. Česká Republika. Zákon č. 283/1991 Sb. §2 : o policii České republiky. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 1991, 51, s. 1180-1189.
6. Česká Republika. Vyhláška č. 21/1996 Sb. § 32 odst. 1 a 3 : kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady o požární ochraně. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 1996, 7, s. 330-335.
7. Česká Republika. Vyhláška č. 328/2001 Sb. : o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. In *Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky*. 2003, 127, s. 201-220.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ÁČR – Armáda České Republiky

BR – Bezpečnostní rada

ČČK – Český červený kříž

HOPSK – hospodářská opatření pro krizové stavy

HZS – Hasičský záchranný sbor

IZS – Integrovaný záchranný systém

JPO – jednotka požární ochrany

JSDHO – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce

JSVV – Jednotný systém varování a vyznění

KŘ – krizové řízení

KS – krizový stav

KŠ – krizový štáb

KVeS – Krajská veterinární správa

LZS – Letecká záchranná služba

MU – mimořádná událost

MV – Ministerstvo vnitra

OPIS – Operační a informační středisko

PČR – Policie České republiky

PO – požární ochrana

SDH – Sbor dobrovolných hasičů

SHČMS – Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

SSHR – správa státních hmotných rezerv

ŠVZ – štáb velitele zásahu

VZ – velitel zásahu

ZaLP – záchranné a likvidační práce

ZZS – Zdravotnická záchranná služba

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Vozový park SDH Milevsko	31
--	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Operační hodnota jednotek PO dle kategorií	30
--	----